

... za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
večega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAR

Registered second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prikljop-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (515)
je številka ...
tedaj vam o prihodnje
številko našega lista po-
tebe naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

ŠTEV. (NO.) 514.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 17. JULJA, (JULY) 1917.

LETO (VOL.) XII.

Nemška kriza.

Kancelar Bethmann Hollweg je demisioniral. Dr. Michaelis je imenovan za njegovega naslednika.

To je doslej zadnje dejanje v nemški notranji drami; če je to obrat na bolje ali na slabše, mora pa šele bodočnost pokazati. Na vsak način bi bilo napačno polagati v to izpovedo prevelike upe, kajti notranji boji, ki pretresajo Nemčijo, niso s tem nikakor končani in zelo dvomljivo vprašanje je, če je Bethmann Hollwegov padee uspeh demokracije.

PREDZGODOVINA KRIZE.

Notranji položaj v Nemčiji je bil že davno kritičen. Resna je pa postala situacija, ko je ruska revolucija zmogala in ko je postal jasen njen pravi značaj. Vtisek, ki ga je napravila v Nemčiji, je bil zelo različen. Delavske mase so bile navdušene; vlada je bila poparjena. Toda delavske mase niso mogle pokazati svojega pravega mišljenja tako, kakor bi ga bile gotovo pokazale v mirni dobi, vlada se pa tudi ni upala naravnost povedati, kako ji je pri duši.

Bethmann Hollweg je v parlamentu igral manee. Pravil je, da je kajzer Viljem leta 1905. sam svetoval carju, naj se ne upira najnim reformam in potem je porabil priliko, da je skušal vso odgovornost za vojno odvaliti na Rusijo in tako oprati Nemčijo.

Da je bilo to popolnoma neodkritično, je moralo biti vsakemu jasnemu očesu očitno. Oficielna Nemčija je vedno na vso moč podpirala carizem in mu tudi v svojih mejah pomagala, kolikor je le mogla. Za ruske revolucionarje Nemčija že davno ni bila dežela, v kateri bi se mogli čutiti varne. Moč "ohrane" je segala tudi v Berlin; na željo carjeve vlade je vršila kajzerjeva policija hišne preiskave; osebe, ki jih je označila ruska policija za sumljive, je nemška vlada imenovala neljube tučje in jih je izganjala; v mnogih slučajih pa jih je deportirala naravnost na rusko mejo, tako da so prišli direktno carjevim rahljem v roke.

Vse to ravnanje je bilo utemeljeno na vzajemnih interesih dveh avtokracij. Kajzerska Nemčija je tako ravnala, ker je — po pravici — smatrala ruski carizem za svojo zaščito. Absurdno je torej, da bi se berlinska vlada veselila padea sile, od katere je sama imela dobiček.

UDAREC REVOLUCIJE.

Bil je pa še drug, zelo akuten razlog, ki ni mogel nemški vladi privoščiti takega veselja. Kar se je takrat le slutilo, je danes dokazano. Med kajzerjevo in carjevo vlado je bilo že skoraj vse dogovorjeno za separaten mir. Revolucija na Ruskem je pretrgala te dogovore in odmaknila kajzerjevo upanje v nejasno daljavo.

To ni mogla biti radost za nemško vlado. Torej je bila hinavščina, če je Bethmann Hollweg govoril tako, kakor da odobrava revolucijo.

Nemčijo je postavila ruska revolucija pred nov problem. S carjem je imela separaten mir takorekoč že sklenjen. Kako ga doseže sedaj, ko ni več carja in njegove žene in njegovih ministrov?

Z nobenim vprašanjem si nemška vlada toliko ni belila glave, kolikor s tem; in to je razumljivo, ker je bilo to takorekoč njeno življenjsko vprašanje. Če bi dosegla mir z Rusijo, bi med ljudstvom lahko utrdila upanje v zmago in s tem potolažila rastočo nezadovoljnost. Z vzhodne fronte bi lahko vzela vse čete in jih porabila na zapadu. Iz Rusije bi s primernim pritiskom gledala dobiti živil in vojnih potrebščin, povisala bi porcije hrane doma, preskrbela bi vojsko boljše z municijo in novim orožjem, in prva zmaga na zapadu bi lahko izbrisala nezadovoljnost množice.

EKSPERIMENTI BREZ USPEHA.

Poizkusi za dosego separatnega miru so si torej neprenehoma sledili. Ko se prvi ni obnesel, so si izmislili drugo metodo, pa tretjo in tako dalje. Toda v deželi ni moglo ostati skrivno, da je ves ta trud brezuspešen. Čim večkrat se je vlada blamirala s temi eksperimenti, tem večja je postajala nezadovoljnost.

Kipelo je že zelo sumljivo, ko se je Scheidemann z ostalimi nemškimi socialisti vrnil iz Stockholma. Da so bili ti ljudje kot odposlane nemške vlade na stockholmskih konferencah, je pač le prazna bajka, v katero niti minister Lansing ne bi bil mogel verjeti, če bi bil količkaj boljše poučen o razmerah v Internacionali. Druga reč je pa ta, da je nemška vlada veliko upala od stockholmskega sestanka. Zlasti je pričakovala, da se tam izleže možnost separatnega miru.

Nikdar ni nemška vlada toliko cenila socializma, kolikor v teh dneh. Spoznala je, da je na Ruskem socializem odločujoča sila. Kdor hoče od Rusije kaj doseči, mora pridobiti socialiste. Ali spoznala je tudi, da se ne pride do ruskih socialistov s pomočjo preoblečenih generalstabskih oficirjev, pa je mislila, da bodo nemški socialisti njeni posredovalci.

Scheidemann se je dovolj trudil, da bi pregovoril Internacionalo vsaj za take mirovne pogoje, ki bi bili po njegovem mnenju ugodni za Nemčijo. Zopet ne pravimo, da je v Stockholmu zastopal nemško vlado in njene cilje; tega že zato ni mogel, ker so nemški vojni cilji še danes v temi.

POTREBA DEMOKRACIJE.

Ali Scheidemann se je vrnil iz Stockholma z vestjo, da se na tak način sploh ne doseže mir. Res je, da delajo ruski socialisti vse mogoče za svetoven mir, toda enako je res, da jih ni moči pridobiti za separaten mir. Res je, da delajo za demokracijo vsega sveta, ali zopet je res, da najoče ne direktno na indirektno podpirati nobene avtokracije.

Po svojem povratku je Scheidemann dejal: V Stockholmu sem spoznal, da ni misliti na mir brez demokratiziranja Nemčije.

Strastno upanje v separaten mir je bilo torej mrtvo, in ko se je kmalu na to pričela ruska ofenziva in se je pokazalo, da ni v njej ne šale, ne prazne demonstracije, je prekipelo v Nemčiji.

V rajstgostu se je pojavil povsem nov duh. Plenarna seja sicer še ni bila sklicana, zato pa je bilo tembolj živo v glavnem odseku. Dočim je bilo prej vedno le slišati glasove sloge in odločnosti za nadaljevanje boja do končne popolne zmage, se je zdaj naenkrat dvignila opozicija v krogih, na katere se je vlada tekom vojne brezpopolno opirala. V katoliškem centru je vstal dr. Erzberger zoper kancelarja; začelo se je govoriti o miru, in nujnost demokratičnih reform se je naglašala, kakor še nikdar ne.

AVSTRIJSKI DELEŽ.

Nekaj vloge igra pri tem tudi Avstrija. Erzberger je bil baje preden je spustil svojo govoranco zoper kancelarja, na avdienci pri avstrijskem cesarju Karlu, ki se je takrat mudil na Bavorskem.

V splošnem je ta cesarski obisk še uganka. Zdi se pa, da se je nekaj kuhalo, kar bi imelo zblizati Bavarsko in Avstrijo proti hegemoniji Prusije.

V Avstriji ni položaj nič manj kritičen, kakor na Nemškem. V nekaterih ozirih pač še bolj. Ves trud, da bi dunajski parlament postal zmogel dela, je doslej zaman. Vsi poizkusi, da se sestavi sposobna vlada, so se ponesrečili. Vsi eksperimenti, da bi se Slovani pridobili za vlado, so ostali brez uspeha. Niti amnestija političnih zločincev ni pomagala. Namesto da bi se Slovani približali vladi, postaja njih opozicija čimdalje nestrejša in vsakemu poznavalcu razmer je jasno, da je danes v svojem jedru protiavtstrijska.

AVSTRIJSKI KRIŽI.

Položaj je pa še težavnejši, ker zadene ruska ofenziva neposredno Avstrijo. In čimbolj napreduje ruska revolucionarna armada na avstrijskih tleh, tem manj odneha slovanska opozicija, ki pričakuje od ruskih uspehov uresničenje svojih ciljev.

Pri tem je tudi gospodarska situacija Avstrije vse obupnejša in Karlovo hrepenenje po miru je zelo utemeljeno.

Ali Nemčija se razvija boljbolj v zapreko vseh avstrijskih in habsburških želja. Karl bi bil najbrže danes pripravljen skleniti mir brez najmanjšega dobička; ali Berlin ne dovoli tega. Karl bi se morda tudi sprijaznil z idejo narodne avtonomije, če ne more drugače rešiti svoje krone: toda Nemčija vraga svoj veto. Avstrija strada in vlada bi rada preprečila nemire zaradi lakote; toda Nemčija misli na svoje potrebe, od zaveznic pa zahteva požrtvovalnost.

Karlovo položaj gotovo ni tak, da bi zbujal nevoščljivost. Sam menda čuti, da ni njegov prestol nič kaj trden in da bi se mu krona lahko strkljala z glave. V teh razmerah ne bi bilo prečudno, če bi poizkusil še v kakšno intrigo v večjem slogu.

RUSIJA IN NEMŠKI JUG.

Med Prusijo in Bavarsko je bilo vedno nekoliko nasprotij. Leta 1866. so stale južne nemške države na strani Avstrije zoper Prusijo. Po ustanovitvi nemškega cesarstva se je na Bavarskem vedno govorilo o poprušenju Nemčije. V bundesratu so bili pogostoma spori in včasih so nastajali resni konflikti, kadar se je posameznim državam zadelo, da se postavlja kajzer previsoko nad njih domačo suverenost. Da je tudi med ljudstvom, zlasti med bavarskim in pruskim, znaten antagonizem, je splošno znano.

Koliko vloge so ta nasprotja igrala tekom vojne, se danes ne more dognati. Da niso izgubila, je gotovo, kajti v posameznih momentih so bila tako močna, da so izbijala na dan.

Z monarhično politiko bi se popolnoma strinjalo, če bi Karl izkušal iz teh razmer iztlačiti kaj dobička zase. Oslabitev pruskega oziroma hohenzollernskega vpliva bi mu na vsak način bila v prid; z njegovega stališča je torej modro, če se povečajo nasprotja med Prusijo in Bavarsko.

Tako bi se lahko razlagalo, da je opravljal Erzberger Karlovo posle, ko je napadal Bethmann Hollwega.

INTRIGI.

Bavarska je katoliška, pretežno klerikalna dežela. To ustvarja gotove duševne vezi z Avstrijo, v kateri je klerikalizem tako močan, kakor nikjer drugod v Evropi ne. Klerikalna politika ima vedno avetovne interese pred očmi. Če more s pomočjo Avstrije pospeševati katoliške cilje, je pri-

pravljena žrtvovati tudi edinstvo nemškega cesarstva, tembolj pa hegemonijo Prusije.

Erzbergerjev nastop torej nima svojih prvotnih razlogov v ljubezni do demokratičnih institucij in v odkritosrčni želji po miru, ampak je posledica intrige, katero bo šele sčasoma mogoče popolnoma spoznati.

Na vsak način pa je njegov nastop v zvezi s potencirano opozicijo obeh socialističnih frakcij in njih zahtevo po reformah pomagal poostriti krizo, ki je ves teden kazala precej grozeče oblike.

ZAČETEK KRIZE.

Kakor se zdi, je jermal kajzer začetkoma vso stvar še precej lahko in mislil, da se z reformo volilne pravice za pruski deželni zbor lahko rešijo vsa vprašanja. Medtem ko je pred par meseci, kakor smo takrat poročali, pisal Bethmann Hollweg, naj izdela priprave za tako reformo, ki pa naj se izvrši šele po vojni, mu je sedaj poslal drug dopis sledeče vsebine:

"Na podlagi poročila mojega ministrstva, predloženega mi v izpolnjevanju mojega nalaga z dne 7. aprila t. l., odločam s tem, da se izda dodatek, da naj se sestava zakona o izpremembi volilnega reda za poslansko zbornico, ki se predloži deželnemu zboru za sklepanje, temelji na osnovi enake volilne pravice. Ta predloga naj se na vsak način predloži tako hitro, da se bodo prihodnje volitve mogle izvršiti na podlagi novega volilnega reda. Nalagam vam, da storite vse potrebne priprave v ta namen. — Viljem."

S kajzerjevega stališča je to velika koncesija, ker je z njo moral korigirati samega sebe, priznavajoč, da ni na reforme treba čakati do konca vojne. Obenem je v tem priznanje, da ravno pod pritiskom ljudskega mnenja. S stališča nemškega naroda je pa to prav malo, kajti volilna reforma za pruski deželni zbor donaha le Prusom nekaj izpremembe, dočim ne daje ostalim Nemcem ničesar; zlasti pa pušča avtokracijo v cesarstvu nedotaknjeno.

BETHMANNOV POLOŽAJ.

Medtem je bil Bethmann Hollweg vsled napadov v rajstgostem odseku podal svojo demisijsko Kajzer si je pridržal odločitev. Naposled jo je sprejel.

Bethmannov odstop sam na sebi ne povzra ničesar. Bivši kancelar je imel nasprotnike na dveh popolnoma nasprotnih straneh: V vrstah demokracije in med junckerji. Tako je njegova demisijska lahka zmaga enih ali pa drugih.

Da jo je mogoče razumeti, je treba vzeti v pošteved dogodka, preden jo je kajzer sprejel.

Predvsem je značilno, da je poklical kronprince na posvetovanje, češ da gre za vprašanja, ki se tičejo tudi pravice njegovega naslednika, zaradi česar noče sam odločevati o njih. Te besede najbolje označujejo, da se kajzer bojuje za dinastijo in dobiva notranja kriza revolucionaren značaj.

Kronprince je znani kot tisti, okrog katerega se je zbirala vsa vojna stranka v Nemčiji. Že v času, ko je bil še Buelow kancelar, se je fantič odlikoval s tem, da je v loži rajstgost demonstrativno aplavdiral napadom na politiko, ki ni bila po njegovem mnenju dovolj nacionalna. Če bi živel v Ameriki, bi ga imenovali skrajnega džingota.

Viljemov sinček je bil tudi Bethmann Hollwegov nasprotnik, in sicer zaradi tega, ker mu prejšnji kancelar ni bil dovolj energičen. Zameril mu je na primer, da ni že lani začel z brezobzirnim potapljanjem na morju; nezadovoljen je bil, ker ni vlada dovolj jasno naglašala, da hoče Nemčija pridržati, kar je osvojila; najmanj pa mu je bilo všeč, da je vlada pripravljena storiti demokraciji kakršnekoli koncesije.

JUNKERSKE SILE.

Če se torej sedaj poroča, da je kronprince v sedanjih krizi delal za strmoglavljenje Bethmann Hollwega, je precej lahko uganiti, s kakšnim namenom je tako ravnal.

Nič manj značilne niso druge Viljemove konference. Pred odločitvijo je namreč kajzer povabil generala Hindenburga in Ludendorffa na razgovor.

Hindenburg je najglasnejši prerok nemške zmage. On ne izreče besede "mir" drugače kakor v zvezi s slavno, sijajno zmago. Govoril je, kako bo Nemčija diktirala pogoje; deklamiral je o sijajni bodočnosti Nemčije, kar pomeni v njegovem narečju povečanje.

Ludendorff spada med najstrašnejše vsenemške hujskače. On je bil že v miru poglavar vojne stranke, Odkar je izbruhnila vojna, je vedno zagovarjal najbolj brezobzirne metode za porazenje nasprotnika. On je stal na čelu tiste klike, ki je izdajala brošure, kazoče, kako bo Nemčija obvladala tri četrtine Evrope, ako zmaga. On je vselej zarohnel, kadar je slišal besedo "mir" in imenoval je strahopeten in brezčasne vse, ki so zagovarjali mir. Obenem je znan za neomajnega zagovornika kajzerske absolutne avtoritete in za zagriženega nasprotnika demokracije.

S tem ljudmi se je torej kajzer posvetoval, preden je sprejel Bethmann Hollwegovo demisijsko

in mu imenoval naslednika. In po tem je soditi da dr. Michaelis ne pomeni napredka, ampak poostreno reakcijo v nemški politiki.

POSLEDICE KRIZE.

V tem trenutku še ne vemo, kdo je vse padel z Bethmann Hollwegom. Gotovo je, da je demisioniral pruski vojni minister general von Stein, nemški zunanji tajnik sloviti Zimmermann in notranji tajnik Helfferich. Po nekaterih vesteh je z Bethmannom demisioniral ves njegov kabinet.

Da je demisijska Bethmann Hollwega tudi v Berlinu napravila vtisk poostrene reakcije, se spozna iz pisanja klerikalne "Germanije," ki pravi, da je postal Bethmann Hollwegov padee neizogiben, ko so dobili junckerji pod kronprinčevim vodstvom odločilno besedo v situaciji.

Če se je preobrat izvršil po željah junckerjev, ima to največji vpliv na le na notranji, ampak tudi na zunanji položaj. Celo pruska volilna reforma, ta kaplja v morje opravičenih demokratičnih zahtev, postaja s tem dvomljiva. Konservativna stranka je izdala izjavo, v kateri silovito napada volilno reformo, češ da ni postala potrebna vsled izkušnje vojne in da nikakor ni sposobna za premaganje težav, ki so nastale v sedanjih situaciji.

Iz tega sledi, da so konservativci pripravljene na boj proti volilni reformi, še bolj pa proti takim demokratičnim reformam, ki bi omejile cesarsko absolutno oblast.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Ali enako važno je dejstvo, da pomeni preobrat oddaljenje od miru, če je zadovoljil junckerje. Kajti oni ne marajo o miru brez aneksij in odškodnin niti slišati, še manj pa o miru, ki bi dal narodom pravico, da odločajo o svoji usodi.

Tembolj je ta preobrat omajal upanje v mir, ker je Nemčija pod junckerskim vodstvom najbolj nevarna Rusiji. Nemški konservativci so bili pač tudi tekom vojne veliki prijatelji Rusije, dokler je sedel Nikolaj Romanov na tronu. Kakor so črnosotniki na Ruskem ves čas naglašali prijateljstvo z Nemčijo in priporočali, da naj Rusija zapusti zavezništvo, tako so junckerji povdarjali skupne interese Nemčije in Rusije — namreč skupne interese nemškega in ruskega absolutizma — in zagovarjali sporazum s carjem.

Sedaj, ko ni več carja, so junckerji tista sila na Nemškem, ki je ruski demokraciji najbolj nevarna. Zmaga Nemčije pod junckerskim vodstvom bi pomenila za Rusijo največjo nevarnost, da se vrne absolutizem.

To so vzroki, da se podlaga za mir v doglednem času ni utrdila, ampak da se je ojačala vojna furija.

NOVI MOŽ.

O novem nemškem kancelarju je malo znano. Časopisje naglašava, da nepripada aristokraciji in da nima niti navadnega "von" pred svojim imenom. Iz tega se pa vendar ne morejo izvajati nikakršni demokratični sklepi.

Res je, da so bili fevdalni vplivi v Nemčiji do zadnjega časa tako močni, da človek, ki ni bil plemiškega rodu, ni mogel priti na površje. Toda v Nemčiji se je polagoma razvila nekakšna birokratična aristokracija. In če Michaelis ni grof ali knez, je lahko dober hlapec. Kakšen naslov mu pa Viljem še lahko da.

Prejšnje službe novega kancelarja so bile v juristični birokraciji. Zadnji čas je bil živilski diktator za Prusijo. Politično ga štejejo za liberalca. Vse to pa malo šteje v deželi, v kateri ni najvišji uradnik odgovoren parlamentu, ampak le vladarju.

IN LJUDSTVO?

Najvažnejše vprašanje je pač to, kako sprejme narod te izpremembe. Če se izkaže, da se je preobrat res izvršil v prid kronprinceu in junckerjem, se bo morala v rajstgostu pokazati ostrejša opozicija. In če ostane Viljem tudi tedaj pod sedanjimi vplivi in poseže morda po takih sredstvih kakor razpust parlamenta, se bo odločilo, ali je Nemčija zrela za revolucijo ali ne.

Iz Kodanija prihaja poročilo, da je namesto dr. Alfreda Zimmermanna imenovan grof Brockdorff-Rantzau za državnega tajnika za zunanje zadeve. Grof Brockdorff-Rantzau pripada nemški visoki aristokraciji in ima zveze z dvorom po svojem bratu, ki opravlja visok urad na dvoru, in po svoji materi, ki je upravnica cesarskih garderobe in ena izmed najbolj oblastnih žensk na nemškem dvoru.

Grof Brockdorff Rantzau je med vojno sodeloval z nemškim veleposlanikom grofom Bernstorffom v Washingtonu v nekih posebnih zadevah.

"Primorske Novine" pišejo: Kakor nam poročajo iz Grižana, bo odšlo iz občine Grižane-Belgrad par sto žensk in deklet na Pejačevičevo posestvo v Rumi. Može in očetje teh žensk in deklet so v Ameriki ali na fronti; doma vlada pomanjkanje, in vsled tega morajo delati tudi ženske, da morejo prehraniti sebe in svoje doma. To dokazuje veliko marljivost naših žensk v Primorju, iz tega pa je tudi najbolj razvidno, kakšna beda vlada v naših krajih."

Kratkotrajna monarhija.

Na Kitajskem se je zopet enkrat izvršil poizkus, da bi se ozvela monarhija. Vse, kar je po svetu reakcionarnega, je radostno vzkljnilo, ko je prišlo poročilo, da je general Čangsun telebil republikansko vlado in pripeljal nedoletnega pobalina iz odstavljenega dinastije Mandžin nazaj na prestol. Tudi ameriški kapitalistični listi, ki znajo biti sicer na videz zelo republikanski in nasproti monarhičnemu načelu, so objavljali dotične brzojave pod zaglavjem "Konec kitajske republike"; in so pisali v takem tonu, kakor da so prepričani o trajnem povratku monarhije in kite.

Republikansko mišljenje naših industrijskih in finančnih magnatov nikakor ni tako pristno, kakor se vsaka kaže očem in marsikateri med njimi ne bi ganil z mezinem, če bi kakšna reakcionarna sila ustanovila monarhijo v Zedinjenih državah. Seveda bi morala biti ustavná, namreč s tako ustavo, ki bi kapitalistično moč še bolje utrdila, kakor sedaj.

Danes nimajo posebnega vzroka, da bi nastopali zoper domačo republiko, ker se jim v njej prav dobro godi. Zahvaliti se imajo za to delavstvu, ki je brezbržno in ne zna svojih pravic porabiti v svoj prid. Toda če bi bil ameriški proletarijat tako zaveden, kakor ni, in bi vzel politično moč v svoje roke, bi postala večina naših kapitalistov kmalu revolucionarna; če bi se tedaj ponudil kakšen Roosevelt za ameriškega cesarja, bi lahko dobil od kapitalistov vso podporo, pod pogojem, da bo ščitil njihove profitarske interese.

Napredek in reakcija postajata čimdalje bolj problema, ki se ne dta vtesniti v meje kakšne posamezne države, ampak sta nalezljiva. Napredek v eni državi postaja nevaren reakciji v drugih državah; kdor ljubi nazadnjaštvo in čigar interesi so z njim spojeni, vidi torej najrajši, da ni napredka niti na drugi strani zemlje.

Zato ni kazalo ameriško kapitalistično časopisje nobenega obžalovanja za kitajsko republiko, ampak je poročalo o obnovljeni monarhiji, kakor da jo naravnost pozdravlja.

Njegovo veselje pa je bilo zelo kratkotrajno, kakor je bila monarhija sama kratkotrajna. Niti dva popolna tedna se ni bleščala krona nedoletnega Tunga, pa je že vsa glorijska pri kraju in

cesarstvo je tako hitro padlo v pogrez, kakor se je bilo dvignilo iz njega.

Vera v stanovitnost kitajske monarhije je izhajala iz dveh napačnih predpostavk: Iz podcenjevanja kitajskega naroda in iz nepoznavanja sočasnega ljudskega duha.

O Kitajcih sodi še danes večine Evropejcev in Američanov, da so in da morajo biti neke nižje vrste ljudi, brez kulture in brez prave sposobnosti za razvoj. V Evropi je bila splošna navada, da se je človeku, če se mu je hotela pomoliti njegova duševna nesposobnost pod nos, reklo "Kinezar." Vedelo se je o Kitajcih, da nosijo kite, da so nekako čudno oblečeni in da pripadajo rumenemu plemenu.

Kar pa ni bilo, mora biti v Evropi in v Ameriki nekulturno. Najbolj zarukani analfabet je bil prepričan, da sme prezirati vsakega Kitajca, če že ne zaradi družega, pa zato, ker je sam kristjan, Kitajec pa nima prave vere.

Vse to so pa popolnoma krive ideje. Če nimajo Kitajci naše kulture, ni s tem rečeno, da nimajo svoje. V resnici jo imajo, in sicer je njihova kultura mnogo starejša od vsake evropske in ameriške. Razvijala se je kajpada popolnoma ločeno od zapadne in zato je ustvarila svoje posebne, nam tuje oblike. Toda nič nam ne daje pravice, da bi smatrali za slabo, kar nam je tuje.

Različne iznajdbe so napravili na Kitajskem veliko prej, kakor v evropskih deželah; nekatere so bile v Evropi sploh neznane, dokler niso prišle s Kitajskega tja. In dasi je pozneje tehnični razvoj na vzhodu zaostajal, medtem ko se je na zapadu po razkritju pare in električne sile čudovito pospeševal, so vendar tam še sedaj v posameznih rečeh bolj praktični, kakor pri nas.

Ali tudi kar se tiče takozvane višje kulture, se nimamo Kitajcem prav nič posmehovati. Njihova literatura je neizmerno bogata; če je zapadni narodi ne poznajo, je to njihova krivda, ne pa kitajska. Njihova poezija je polna originalne lepote. Njihova filozofija je globoka.

Kitajska je bila dolga stoletja klasična dežela vzhodne Azije. Tudi japonsko cesarstvo, ki se smatra za poklicanega gospodarja daljnjega orientja, je črpalo svojo znanost od Kitajcev in posi-

ljalo svoje sinove po višjo izobrazbo na Kitajsko.

Niti zaradi krščanstva se nam ni treba nič kaj postavljati napram Kitajcem. Davno pred ustanovitvijo Kristove vere je Konfucius učil, da je treba ljubiti svojega bližnjega kakor samega sebe, in mnogo drugih elementov krščanstva so poznali Kitajci davno, preden je kakšen apostol naznanjal nazarenski nauk.

Toda na Kitajskem je bilo vendar mnogo barbarizma!

Gotovo ga je bilo. Justica je bila na primer strašno krvoločna. Imeli so kazni, da se človeku strne kri v žilah, če le pomisli nanje. Obsojenca so živega postavili v luknjo in ga s prstjo zasuli do vratu, da je le glava gledala iz zemlje.

Toda kakšne so bile kazni v ponosni Evropi v srednjem veku in deloma tudi še pozneje? Ali je bilo zelo človeško, če so privezali zločinčeve roke in noge za štiri konje in te gnali na štiri strani, dokler niso raztrgali ubogega grešnika? Ali je bilo človeško, če je rabelj odrezal obsojenca ušesa, potem mu izpulil jezik, odsekalo roko in ga naposled sežgal? (Niso li čarovniški procesi, sveta inkvizicija, prgoni krivovercev in židov sramotili evropske kulture?)

V resnici torej nimamo nobenega vzroka, da bi podcenjevali kitajski narod.

Ali vera v trajnost obnovljene monarhije tudi zaradi tega ni imela podlage, ker ni moderni duh ljudstva več monarhičen. Kitajci so si svojo republiko pridobili z revolucijo.

Če bi se bilo tako moglo reči, da je bilo ljudstvo le orodje voditeljev — kar pa tudi ni bilo res — je od tedaj preživelo šest let republike, ki niso mogla ostati brez vpliva. Lanski ponesrečeni Lihungčangov poizkus, da bi samega sebe napravil za cesarja, je pričal, da nima monarhični princip več zaslobe med ljudstvom; zato tudi letošnji Čangsunov štatsstrijah ni mogel vzbuditi velikega upanja.

Republika ni prinesla kitajskemu ljudstvu nebes. Republika sama nikjer ne rešuje velikih problemov, ki se tičejo ljudstva. Ona zadošča le politični potrebi; toda njena prednost je v tem, da odstranjuje veliko zapreko svobode, da odpira

pot do novih ciljev in da olajšava boj ljudstva za socialno emancipacijo.

Republika sama ni za socialno mislečega človeka zadnji cilj; pač pa je pogoj za dosego nadaljnjih ciljev. V vsakem slučaju je napram monarhiji velik napredek, zlasti če je bila monarhija tako absolutistična, kakor na Kitajskem.

Kljub temu, da niso z revolucijo dosegli izveličanja, so vendar Kitajci spoznali razliko. In prav zato, ker so, odkar je monarhija strmoglavljena, na poti napredka, je razumljivo, da ne mara kitajsko ljudstvo stare pregraje, ki bi mu zopet zaprila to pot.

Bilo je torej pričakovati, da ne bo Hsuan Tung predlozil sedel na prestolu. Ali hitri konec cesarstva je vendar presenetljiv in dokazuje, da se je republikansko mišljenje, na Kitajskem že veliko bolj utrdilo, nego je bilo misliti. Še lani, ko se je dal Lihungčang proglasiti za cesarja, so ga severne pokrajine večinoma podpirale in trajalo je nekoliko tednov, preden je bila zmagovitost južnih tako jasna, da je gospod cesar rajši postal gospod prezident. Letos so se tudi severne pokrajine večinoma postavile Čangsunu po robu, dasi jim je ponujal "legitimnega" cesarja, in celo del njegovih lastnih čet ga je zapustil.

Kitajski narod torej ni monarhističen. A to velja skoraj za vse narode našega časa, čigar ozračje je napojeno z republikansko idejo. Če je bilo česa treba, da zbudi dremajočega republikanskega duha med narodi, je to storila ruska revolucija; in bah zaradi te revolucije je moral biti poizkus obnovitve kitajske monarhije par tednov po odstranitvi najsilnejše avtokracije obsojen na fiasko.

V podzavesti narodov je več kakor zahteva po navadni republiki. Ali spoznanje daljnega cilja še ni postalo v vseh glavah jasno. Ljudske mase hrepene po socializmu, tudi če se popolnoma ne zavedajo tega. Ali najsi smatrajo republiko za cilj, ker vidijo in čutijo strahote, naložene jim od monarhizma, bodo vendar spoznali, da je republika le postaja na poti do večjega cilja. Svet se republikanizira, zato da se bo vanesiljeve in hitreje socializiral. V tem procesu tudi Kitajska ne bo zaostala.

Zmote nepoštenih.

Kapitalisti potrebujejo nepošteno delavce. Veliko bolj nujno jih potrebujejo, nego se marsikomu zdi.

Tudi neumni delavci so dobri; zlata so vredni. Ali svoje usode ne morejo kapitalisti obešati na ta klin, kajti neumnost ni večna. Razni faktorji sodelujejo, da se ljudječasoma spametujejo — izkušnja ni zadnji med njimi. In za izkušnjo skrbe kapitalisti — hočeš, nočeš, moraš — sami.

Nepošten delavec — to je drug račun. Tu se pusti neumnost lahko na stran. Možu, ki ima svojo vest tako na vrvi, da jo lahko priklene in se ne sme niti geniti, se izplača ponuditi kakšno korist, n. pr. priboljšek plače, nagrado, manj priganjanja itd.

Neumen delavec gara kakor črna živina, ker ne ve, da bi moglo biti drugače. Ali tudi črna živina lahko zdvija. Na samo neumnost se ni zanašati. Plačana Judeževa služba je kaj drugzega; to je kupčija.

Judeževa služba je važna. Samo s svojo močjo si kapitalisti ne bi mogli zavarovati gospodstva. Njih je manjšina, delavcev ogromna večina. Stroji se ne sučejo brez dela. Premog ne leze sam iz zemlje. Ruda se ne izpreminja na povelje v jeklo. Vlak ne pohiti čez ameriške kontinent, ako pihneš vanj.

Ako ni med delavci Judežev, jim bo izkušnja pod neizogibnim kapitalističnim pritiskom prejalisej pokazala, da je delo v njihovih rokah največja sila človeškega sveta. Če nastopi združeno delavstvo proti kapitalistom, se mora izvršiti njegova volja. Kdo naj ga užene?

Peščica kapitalistov, tudi če bi imela potreb-

ne sposobnosti, ne more opraviti dela, ki ga izvršujejo armade delavcev.

Z zakonom ni mogoče upogniti delavcev; kajti njih je več lahko si napravijo zakon po svoji potrebi.

S puškami se ne premagajo; kajti kdo bo streljal na delavca, če ne gredo sami v uniforme in ne pokajo na povelje?

Sloga delavstva je poraz kapitalizma.

Treba je preprečiti slogo delavstva. To je služba Judežev. Očitno je, da je to važna služba.

Kapitalisti vedo, da potrebujejo Judeže, pa jih zato vzgajajo. Delavsko ljudstvo je organizirano. Kapitalizem izvršuje vse v velikem slogu, torej tudi podlost. Posebne agenture se bavijo s tem, da dodajajo kapitalistom ob časti kakšne stavke cele trume skebov, in kupčija mora biti dobra, kajti znana so imena takih finih self-made-manov, ki so si nagrabili velikanska bogastva ob tem nečednem poslu. Drugi iščejo v podjetjih slabe značaje med delavci, pa vzgajajo iz njih špione, ovaduhe, škodljivce organiziranih tovarišev. Tretji lezejo v delavske organizacije in se trudijo, da bi korumpirali njih voditelje in uradnike. Četrta postanejo sami organizatorji; hlinijo se delavcem, igrajo komedijo, dokler ne speljejo nekoliko delavcev na led, pa osnujejo organizacijo, ki je po imenu in po svojem članstvu pač delavska, v resnici pa službi kapitalistom.

Take reči stanejo seveda denarja. Delavci bi se lahko vprašali, zakaj so kapitalisti tako radožarni za podobne namene, in prišli bi do zaključka, da se jim mora to izplačati. Potem bi se morali pa še vprašati, na čigav račun se jim to izplačuje. Tudi ta denar, ki ga trošijo za take svr-

he, mora priti od nekod. Tistega slavnega osla iz bajke, ki daje cekine od sebe, ni več. Iz oblakov pada marsikaj — nekdanj je celo mana deževala; ali dolarjev ni iz njih. Vse bogastvo je posledica dela. Delo opravljajo delavci, in to se v kapitalističnih blagajnah izpreminja v zlato in srebro in v bankovne čeke.

Torej je tudi tisti denar, s katerim se podkupujejo Judeži, delavski denar.

Ali nepoštenim ljudem tudi ta argument ne imponira. Oni mislijo, da opravljajo imeniten posel, imeniten seveda z materijalnega stališča. Ob poštem delu ne bi mogli tako dobro živeti kakor ob izdajniški raboti.

Tukaj je napaka v njihovem računu. Kravvo se motijo.

Najprej je treba pomisliti, da imajo Judeži le dotlej eno, dokler je njih število omejeno. Ako bi bila podlost splošna delavska lastnost, ne bi bilo treba iskati špirov in drugih lumpov; noben izdajalec ne bi dobil nagrade, ker bi kapitalisti izhajali brez njih. Saj jih ne plačujejo zato, ker so sploh izdajalci, ampak zato, ker imajo korist od izdajstva.

Špekulacija z lopovščinco se torej lahko ponesreči. Kajti kapitalisti trošijo le toliko, kolikor je treba. Če zadostujeta dva Efilata, ne bo tretji dobil nagrade.

Zato je služba infamije tudi precej nezanesljiva, nesigurna. Danes si ljubljence kapitalistov; jutri se najde boljši talent za podlost, pa je tvoje glorijske konce. In to se prav rado zgodi, zakaj tudi tukaj velja pregovor, da nova metla dobro pometa.

Enkrat se izërpa vsaka taka sila. Človek

pride nekoliko v leta, gibčnost in iznajljivost pojava, "služba" se ne opravlja več dovolj premeteno, pa je amen. Ali pa se organizacija tako uèrvrsti, da spozna kapitalist sam njeno moč in ji mora ugoditi; tedaj ne potrebuje več zgagarjav, ki so mu le na škodo, in jim da brec. Kajti spoštovani jih ni nikdar; izdajniško službo je sprejemal, ker mu je koristila, izdajalec je pa preziral.

Tedaj obvisi Judež med nebom in zemljo. Iz kapitalističnega kraljestva je dobil brec, vrata k delavskim tovaršem mu pa ostanejo zaprta. Kdor se potruditi, da opazuje življenje takih poštenjakov, lahko opazi da jih večina popolnoma propade. Čas brezuspešnosti pride, iz tega se porodi obup, človek se zapije, pa konča popolnoma po barabsko. In če mu ostane še toliko moči v možganih, da more premisliti svoj položaj, spozna, da je za par let ugodnosti prodal svoje življenje.

Druga zmota je pa v tem: Kdor ovira splošno zboljšanje delavskega položaja, ovira tudi svoje zboljšanje. Ako ne bi bilo Judežev, bi delavstvo hitreje napredovalo, prišlo bi do svojega cilja v razmeroma kratki dobi, in kadar bi bili delavci gospodarji svojega dela, bi se vsem boljše gojilo kakor tistim, ki se morejo v kapitalistični družbi najboljši pohvaliti.

Judeži so pomilovanja vredni ljudje. Nepoštenega človeka ni mogoče blagovati, tudi če se mu dobro godi. Če ga pa povrh še čaka neizogibno razočaranje, mu ne more nihče zavidati par Judeževih grošev, ki itak pojdejo, kakor so prišli.

Če pridejo izdajalci delavstva do zavesti, da ravnajo podlo, ne bo to nič pomagalo. Nemara bi kaj zaleglo, če bi spoznali, kako krvavo se bodo uredali prejalisej!

Ethin Kristan.

Savičev pesimizem.

Njegovo sreč je bilo prepolno. Prepolno sreče in boli, prepolno svetlobe in teme. Pisalo in poskakovalo mu je v prsih, jokalo je in krvavelo.

Kaj bo sedaj iz tega?

Nemirno se je sprehajal po svoji sobici. V glavi mu je žumela kri in v tem žumenju je slišal napev znane melodije. Kaj je že to? Aha! Schubertova podoknica: Durch den Lindenbaum zieht in deinen Traum leise, leise das Lied der Liebe....

Začel je živčati fino, mило melodijo.

— Hahaha! Zaljubljen sem, zaljubljen sem!

A to mu ni bilo smešno. Zakaj ne bi bil zaljubljen? Oh, saj bi znal ljubiti, ljubiti, tako strastno, a tako fino, kakor so ljubili grški bogovi in junaki Šekspirovih dram. V njegovih prsih je bogat, prebogati zaklad čustev. Dolgo, dolgo je iskal predmeta svoji ljubezni in sedaj ga je našel.

— Norec! mu je rekel premodri razum. Ti si kaj našel? Na ulici si videl deklico, krasno, bogato, kdove iz kakšne družine in zagledal si se vanjo, ker si domišljjaš, da se zanima za tvojo malenkost. Kakšna neumnost pa je to? Pojdi se solit. Kdo pa si? Kaj pa si? Ali misliš, da iščejo dunajske bogatašice dijakov na Ringu za ženine? Pravim ti: pojdi se solit!

— Haha! Tak je bil vedno ta pametni razum. Haha! Le karaj me, le karaj, saj ti je to poklie. Pa se ti vendar smejem. Zakaj pa ne bi bil za-

ljubljen? Lahko mi desetkrat praviš, da je neumno, da ni nič iz tega — ka jmi je mar? Vidiš, modrijan modrijanski! Sedaj sem srečen. Seveda ti ne morem dopovedati tega. Kaj veš ti v svoji neskončni modrosti, kaj je sreča? Jaz bi čutim, čutim — ali ne slišiš? Kajti v prsih imam sreč. Ti se pojdi solit, ti!

Razum je bil razkačen. S te strani še ni poznal svojega Pavla. Da se ta otrok tako panta! — Je že prav! Pa le počakaj! Še na kolenih me boš prosil oduščanja. Kaj misliš? Zatelebal si se v nekakšno domišljeno sliko in sedaj se življaš v ljubezen, katere ni; jutri boš pa cvillil, ko se iztrezniš in spoznaš svojo ogromno znoto. Jutri bo že splavalo vse po vodi in tebi ostane moralni maček. Potem bo zopet dober hladni matematičarski razum, ha?

No, tudi hladni matematičarski razum se lahko zmoti. Errare humanum est —

Savičeve sanje drugi dan — niso splavale po vodi.

Zvečer je bil zopet na Ringu, ona pa tudi, cvetoča, sijajna, krasna, kakor sinoči. Pavlu je sreča skoraj prekipelo. Ko sta se srečala, ga je ljubeznivo pogledala in njemu je bilo, kakor bi mu bili angeli posvtili v oči.

Romanček se je hitro razvil.

Tri večere zaporedoma sta se srečavala in pogledavala. Četrta večer je ni bilo več na šetališču. Savič se je sprehajal tri ure po Kaertner-

ringu, ne da bi jo bil uzrl. Bil je obupan. Pogledal je malo dalje, na Parkring, pa na Burgring — zaman. Njegove krasotice ni bilo. Oh, koliko je pretrpel ta večer! Kdo je bil že zaljubljen, ne da bi vedel, kaj da pomenja to? A vsa Savičeva čustva so bila globokejša nego v navadnih ljudeh. Tudi njegove muke so bile močnejše.

Očital si je, da je bil neumen, strahopeten. Saj bi se bil lahko domislil, da je enega večera ne bo sem, in kaj potem? Tri dni ga je z očmi pozdravljala; zakaj je ni obgovoril? Ker je bil boječ kakor gimnazijec. Saj vendar ne sme čakati, da ga ona obgovori. In vendar je ni tukaj. Kdo ve, ali š ekdaj pride?

Ne, ne, ne. Tega ne sme biti, tega noče niti misliti!

Kaj bi bilo iz njega, ako bi je ne videl več? Bilo bi grozno. Da bi njegovi upi tako skupneli...

Razum se mu je potihoma posmehoval.

— Kaj sem ti pravil, neumni fantalini? Tako se godi vsem, ki nočejo poslušati razuma. Prav ti je. Če bi me bil takoj poslušal, bi si danes lahko prihranil bolečine. Prav ti je. Sam si kriv. Pa nočaj je še čas. Nje ni tukaj, dobro. Ne misli na njo. Čim prej jo pozabiš, tem bolje bo.

— A, seveda! Pozabiš! Nočem pozabiti!

Kar zagrizel se je v svoje trpljenje in svojih duševnih bolečin ne bi bil dal niti za doktorat, čeprav bi mu ga bili ponujali brez izpitov.

Kako je trpel! Misli, da je morda nikdar več ne vidi, se vendar ni mogel iznebiti in to ga je najbolj peklo.

Izprehajanje ga je jako utrudilo. Končno je

šel domov. V sobici je bilo silno vroče. Odprl je okno, a zrak se ni hote lohlatiti. Kako, ko je v njem vse gorelo?

To je bil pregledij velike simfonije njegovega sreč.

Prihodnji večer je bil že zopet na Ringu. Sreča mu je bila milejša; nočaj se je prikazala. Njegovo sreč je zavrisnalo. A dolgo ni mogel nabrati toliko poguma, da bi jo bil nagovoril. Blizal se je čas, ko je navadno odhajala. V prsih mu je postajalo temno.

— Ah, če sedaj odide, pa morda ne pride več? Sedaj se mora odločiti, pa — naj se zgodi karkoli.

Sploh — kaj se mu more zgoditi? Saj ni greh, nagovoriti jo. In če se je zmotil, če je kriyo tolmčil vse njene prijazne poglede...? Tedaj mu lahko poreče: Gospod, motite se — in vsega bo konec. Tedaj bi vsaj vedel, pri čem da je.

A — prav tega se je bal.

Če se ne motim, tedaj je zmota tako prijetna, da bi bila večna škoda, spoznati resnico. A vendar mora kaj ukreniti. Tako vobče ne more živeti. Vedeti mora, česa se sme nadejati. In zmotiti se ni mogel. Njeni pogledi so bili tako razločni, da niso mogli pomeniti nič drugzega, nego to, česar je iskal v njih. Čemu torej strah? Saj ji mora biti naposled že smešen s svojim tihim občudovanjem.

In vendar se ni mogel odločiti.

Z ženskim svetom ni občeval nikdar, torej ni čudo, da je bil eneokreten. Saj bi jo nagovoril. Toda, kaj naj ji reče? In če bi ona vendar mislila, da je prederzen...? (Dalje prihodnj.)

Socializem na Ruskem.

Če bi smeli verjeti nekaterim listom v Ameriki, bi morali reči, da ni več socializma na Ruskem. Revolucija ga je ubila. Ker se ne da od Viljema ugnati v kozji rog in od avstrijskih zabihih prebrisanec speljati na led, ampak brani svoje posedanje pridobitve zoper zunanjo avtoriteto, kakor je vodil boj zoper domačo, ga — ni več! Kerenskij, Čidze, Skobolov, vsi znani socialisti, ki so vodili najljubše boje s carizmom, delavski in vojaški svet, delavske organizacije, vse je "socialpatriotično"; kvečjemu pešice anarhistov, ki je kljub svojemu rogovljenju praktično brez pomena, je po mišljenju nekaterih ortodoksnih sodnikov še "socialistična".

To omalovaževanje ruskega socializma v času, ko je njegov vpliv postal svetoven, je enostavno otročje. Stranka, ki se je znala tako temeljito ostreti carskega absolutizma in v kralji zadušiti požuk novega imperijalizma, je v resnici preveč vzvišena, da bi jo moglo zadeti tako ozkosrčno očitavanje, ki nima svojega vira v nikakršnem socialističnem prepričanju, ampak izhaja edino iz "pacifizma za vsako ceno", pripravljenemu žrtvovati tudi rusko republiko in vse njene pridobitve dogmi separatnega mira.

Mi imamo o ruskem socializmu pač drugačno mnenje. Ruski socialisti vedo, kaj delajo. Na to, kar so doslej dosegli, so lahko ponosni. Njih delo v revoluciji je bil ogromen. Po pravici se lahko pravi, da ne bi bila revolucija nikdar mogoča brez titanskega dela, ki so ga opravljali leta in leta v najtežavnejših, skoraj obupnih razmerah. In ko je bil carjev prestol porušen, so bili ruski socialisti takoj na straži, da preprečijo vsako reakcijo. Vzeli so vladno pod svojo kontrolo; v armado so zanesli revolucionarnega duha; nastopili so za delavske interese in priborili proletariatu razne pridobitve, kakršnih nimajo še delavci v nobeni deželi. V Petrogradu so pokazali svojo moč, ko so z ogromno večino dobili kontrolo mestne uprave v svoje roke. Njihov boj jo oplodil revolucionarnega duha v drugih deželah. In na poti socialne revolucije napredujejo enako smoteno kakor odločno.

Ves njihov greh je ta, da se ne dajo prevariti od Viljema in Karla. Separatnega miru nočejo ne z Nemčijo ne z Avstrijo, ker vedo, da je tak separaten mir edino na škodo splošnemu miru in da ugrožava vse sadove revolucije. Ampak v očeh naših pravovercev je to največji greh. Odpustili bi jim, če bi pustili Nikolaja Romanova nazaj na prestol, če bi Poljsko prepustili Viljemovi avtoritaciji, če bi dali uinčiti finsko avtonomijo, židovsko enakopravnost, splošno volilno pravico, delavske materialne pravice; le da bi nastopili za separaten mir, brez ozira na to, da bi Nemčija tedaj še manj mislila na splošen mir.

Ruski socialisti imajo pa vendar zelo prav, da bolj poslušajo svoje socialistično prepričanje, kakor pacifistične dogme. S svojo taktiko podžigajo revolucijo, ki so jo doma izvršili, tudi v drugih deželah; oni dajejo delavskemu razredu veljavo, kakršne še nikdar ni imel, in kadar bo

socialna revolucija zmagovala po vsem svetu, bo treba ruskim socialistom priznati največje zasluge za proletariat vseh narodov.

Če je za spoznavanje kakšne stranke merodajen njen program, tedaj je vredno pogledati program ruskih socialistov, da se spozna, ali so socialisti ali ne.

Zahteve tega programa obsegajo:

1. Samovlada po narodu in osredotočenje vse najvišje vladne oblasti v rokah zakonodajne skupščine, ene same zbornice, sestavljene iz poslancev naroda.

2. Splošna, enaka in direktna volilna pravica za najvišjo zakonodajno zbornico, kakor tudi za lokalne zakonodajne in upravne zbornice za vse državljane in državljanke, ki so dosegli sedemnajsto leto. Uporaba tajnega glasovanja, pravica vsakega posameznega volilca do volitve v vsaki zakonodajni skupščini; dvoletno trajanje zakonodajne skupščine; plača za narodne poslance.

3. Obširna lokalna samovlada; provincialna samovlada v okrajih, v katerih obstajajo posebne razmere glede na življenje in prebivalstvo.

4. Nedotakljivost osebe in doma.

5. Neomejena svoboda prepričanja, govora, tiska, stavk in organizacije.

6. Svoboda preseljevanja in poklica.

7. Odprava razredov ter popolne in enake pravice za vse državljane obeh spolov, ne glede na vero, plemo in narodnost.

8. Pravica vsakega člana prebivalstva, da je deležen vlogo v svojem domačem jeziku, in sicer na stroške države s popolno dobavo vseh potrebnih sredstev za samovlado; pravica vsakega posameznega državljanca, da se izraža na javnih zborovanjih v svojem materinem jeziku; uvedba materinskega jezika na enaki podlagi za jezikom države v vseh javnih in državnih zavodih.

9. Pravica samodoločbe za vse narodnosti, ki vstopajo v sestavo te države.

10. Pravica vsakega posameznika, da uvede zakonito postopanje proti katerikoli krajevnemu uradniku.

11. Volitev sodnikov.

12. Odstranitev stalne armade in namesto nje splošno oboroženje naroda.

13. Ločitev cerkve od države.

14. Splošna prosta in prisilna vzgoja za vsako dete ne glede na spol do šestnajstega leta. Revnim otrokom naj se na državne stroške dobavlja hrana, obleka in učne potrebščine.

Kot temelj demokratizacije vse državne organizacije zahteva ruska socialistična delavska stranka odpravo vseh indirektnih davkov ter uveljavljanje progresivnega davka na dohodke in dedščine.

Za razvoj delavskega razreda v telesnem in duševnem oziru ter za zmožnost, da razvije in poveča sposobnosti, s katerimi naj bi se izvojeval boj za osvoboditev, zahteva stranka:

1. Omejitev delavnika na osem ur v vseh obratih, kjer se dela za zaslužek.

2. Zakonita določitev tedenskega počitka 24ih zaporednih ur za vse delavce obeh spolov v vsaki panogi naše narodne industrije.

3. Stroga prepoved vsakega prekurtnega dela.

4. Prepoved nočnega dela (od devetih zvečer do šestih zjutraj) v vsaki panogi naše narodne industrije, izvenzemski taka dela, kjer je izjema upravičena iz tehničnih razlogov; v takih slučajih le s privoljenjem delavskih organizacij, ki so prizadete.

5. Prepoved otroškega dela tekom šolske starosti do šestnajstega leta ter omejitev delavnih ur za mladoletne od šestnajst do osemnajst let na šest ur na dan.

6. Prepoved ženskega dela v vsaki stroki industrije, kjer je delo škodljivo ženskemu zdravju; prepoved ženskega dela za dobo štirih tednov pred in šest tednov po porodu s plačevanjem normalne plače za vso to dobo.

7. Ustanovitev zavetišč v vsakem industrijskem zavodu, vsaki tovarni ali drugem podjetju, kjer so zaposlene ženske, za preskrbo mladoletnih otrok; oprostitve od dela v presledkih vsakih treh ur ali manj za vsako doječo žensko, in sicer za dobo pol ure.

8. Državno zavarovanje delavcev za starost in za slučaj delne ali nepopolne nezmožnosti iz posebnega fonda, v katerega naj vplačujejo doneske podjetniki.

9. Prepoved zadrževanja zaslužnih plač na podlagi te ali one pretveze ter v katerikoli obliki kot na primer kazni, globe, odplačevanja itd.

10. Imenovanje zadostnega števila tovarniških nadzornikov v vsaki stroki naše narodne industrije ter razširjenje obrtnega nadzorstva na vsako podjetje, v katerem so zaposleni najmanj delavci, ne izključivši javnih in domačih delavcev; imenovanje ženskih nadzornikov v strokah, kjer so zaposlene ženske; udeležba izvoljenih delavcev in plačanih državnih odposlancev za nadzorovanje tvornice, in sicer tudi v zadevah, tičočih se določanja plač, sprejema ali odklonitve materiala ter ocenjevanja proizvodnje.

11. Nadzorovanje potom uradnikov krajevnih samovlad, v udeležbo izvoljenih delavcev glede na zdravstvene razmere stanovanj, dobavljenih od delodajalca s posebnim oziranjem na notranjo ureditev ter razmer teh stanovanj in pogojev najemnine, s čimer naj se prepreči vmešavanje delodajalcev v življenje in poslovanje službenca kot privatnega državljanca in individua.

12. Ustanovitev dobro urejenega zdravstvenega nadzorstva v vseh panogah industrije potom zdravstvenih in zdravniških organizacij, popolnoma neodvisnih od delodajalcev; prosta zdravniška postrežba za delavca na stroške delodajalca in podpora delavca tekom bolezni.

13. Popolna in najvišja odgovornost delodajalcev za kršitev postav, tičočih se dela.

14. Ustanovitev sodišč v vsaki stroki na rodne industrije, sestavljenih v enakem razmerju iz zastopnikov delavcev in delodajalcev.

15. Obveznost oblasti krajevnih samovlade, da ustanove urade za zaposlenje krajevnih ali zunanjih delavcev v vsaki stroki industrije z udeležbo zastopnikov delavskih organizacij pri njih upravi.

Z ozirom na odpravo ostankov fevdalizma, ki so bremenili direktno ruskega kmeta ter v interesu prostega razvoja razrednega boja v vaseh, zahteva ruska socialistična stranka:

1. Odpravo vsakega razrednega pritiska na osebo in lastnino kmeta.

2. Odprava vseh naklad in obveznosti, katere so se naložile kmečkemu razredu, in vseh obilgacij razrednega značaja.

3. Zaplembo cerkvenih, samostanskih in državnih zemljišč ter prenos v roke krajevnih oblasti, da se ta zemljišča skupno z gozdovi in vodami, važnimi za državo, izroče v kontrolo demokratične države.

4. Konfiskacija privatnih zemljišč z izjemo majhnih, katere naj se dajo na razpolago demokratično izvoljenim krajevnim uradnikom, dobljeni naj višje krajevne avtoritete samovlade določijo najmanjšo stopnjo izjeme od zaplembe.

Ker je ruska socialistična delavska stranka v popolni méri sprejela za svojo zahtevo kmetov, da se zaplenijo zemljišča posestnikov, da se bo ta stranka vedno in brez kompromisa borila proti vsakemu poizkusu, da se ustavi ekonomski razvoj. Ker ima za svoj cilj obneno z mnogoljubnim razvojem vstaje, da se izroči zaplenjeno ozemlje v roke demokratično izvoljenim krajevnim oblastim, bo stranka v slučaju, da bi bile razmere neugodne za tako rešitev, zagovarjala razdelitev zemlje med kmete, živče na teh zemljiščih, in sicer v taki méri, kolikor sami obdelujejo zemljišča. Ta stranka si je pod vsakim pogojem in z namenom, da demokratizira poljedelstvo, naložila nalogo, da organizira v svoj razred kmečki proletariat. Skušala bo prepričati ta proletariat o nemiljivi opoziciji buržuazije proti življenjskim interesom kmečkemu prebivalstvu ter končno skušala dokazati absolutno potrebo popolne socialne reorganizacije kot edinega sredstva, da se uničijo vse oblike zatiranja in izrabljanja.

Ker hoče ruska socialistična delavska stranka doseči svoj neposredni cilj, bo podpirala vsako opozicionalno in revolucionarno gibanje proti politiki vladajočih razredov, ki nasprotuje interesom delavskega razreda. Odločno bo odklonila vsak načrt reforme, s katerim bi se na katerikoli način skušala razširiti ali zopet ustanoviti policija ter kakršnakoli oficijelna kontrola nad delavsko maso.

Ruska socialistična delavska stranka je trdno prepričana o popolnem logičnem in skorajšnjem uresničenju političnih in socialnih reform, navedenih v programu, in da se bodo te reforme dosegle le s popolnim uničenjem vsakega ostanka avtoritacije ter s sfičianjem ustavnega zborovanja od celega naroda prosto izvoljenih zastopnikov na podlagi splošne, direktne in tajne volilne pravice, v čim krajšem primernem času.

Jugoslovanski socialisti o ruski revoluciji.

Ko je na Ruskem zmagala revolucija, jo je pozdravila tudi jugoslovanska socialistična stranka v Avstriji. Dne 8. aprila je imela v Trstu, kjer je izza zadnjega kongresa izvrševalni odbor, sestane, na katerem je sklenila sledeči pozdrav ruskim socialistom:

"Jugoslovanska socialistična stranka z navdušenjem pozdravlja zmago ruske revolucije nad carizmom in vojnim nasiljem in pričakuje, da bo velike važnosti po socialnem preobratu v tej državi za zveste in nezmagljive boritelje proletarske revolucije — kategoričen opomin nasilnikom in tlačiteljem vsega sveta.

Jugoslovanska socialistična stranka želi najtopleje, da napravi ruska revolucija, ki je postala najznamenitejši faktor miru in ki je smrtonosno zadela vojno buržvazijo, konec nasilju po vsem svetu in da dokaže potrebo socialne reorganizacije, da se dvigne iz razvalin razrušenih držav svobodna socialistična Evropa."

Ta pozdrav je ponatisnila tudi tržaška "Edinost", ki mu je dodala iz svoje modrosti sledeči komentar:

"Človek bi moral zavidati socialni demokraciji svobodo, katero uživa danes, ko je sicer odstranjena ali vsaj močno zmanjšana vsaka politična in osebna svoboda. Vprašamo samo, kaj bi se zgodilo s katero drugo stranko ali osebo, ki

bi hotela pozdraviti pristaše v sovražnikovi deželi in bi tako jasno naznanjala razrušenje današnje sistema ne samo v Rusiji, temveč po celem svetu.

Kaj bi se zlasti pripetilo kateri naših strank, ki bi v takem pozdravu podanikom kake tuje sovražne države povdarjala besedo "jugoslovanski", katera beseda je prav posebno prepovedana."

Zdi se torej, da je "Edinosti" od srca žal, da je šel ta telegram iz Trsta v Petrograd. Človek bi se moral čuditi komentarju "Edinosti", če ne bi bil poznal tega lista, njegove jokavosti in njegovega denunciatoričnega nagnenja že od prej. Metoda "Edinosti" in ljudi, ki so stali zanj, je bila vedno ta, da je kazala avstrijski vladni svojo lojalnost, obenem pa migala, kako so drugi nelojalni.

Vendar pa bi si bil človek mislil, da bo vsaj v sedanjih časih našla nekoliko več močnatosti. Ako bi bila "Edinost" res tako narodna, kakor rada trdi in če bi bilo v njej le količkaj čuta za demokratičnej, bi se morala od srca veseliti tega pozdrava.

Seveda, naši sodrugi v Trstu so tudi uklonjeni pod vojni despotizem in ne morejo vsega reči doslovno tako, kakor bi radi. Nad njihovo glavno je cenzura in ces. kr. justica. Kljub temu so

povedali v svojem telegramu toliko, da se mora občudovati njih pogum. Človeku ni treba, da bi bil bil prerok Daniel, pa lahko razume ves pomen tega pozdrava.

Jugoslovanski socialisti v stari domovini so razumeli veliki pomen ruske revolucije ne le za Rusijo, ampak za ves svet. V tem je seveda obsežna tudi današnja Avstrija. "Ruska revolucija bo kategoričen opomin nasilnikom in tlačiteljem vsega sveta" — pravijo naši sodrugi.

Ali ni "Edinosti" prav, če žjavljajo socialisti, da bo ruska revolucija kategoričen opomin tudi — avstrijskim nasilnikom in tlačiteljem?

Jugoslovanska socialistična stranka želi, da napravi ruska revolucija konec nasilju po vsem svetu — torej tudi v Avstriji. Ali je "Edinosti" to žal?

Jugoslovanska socialistična stranka upa, da se dvigne iz razvalin razrušenih držav svobodna socialistična Evropa. Razumemo, če se "Edinost" ne navdušuje za socialistično Evropo. Toda nekatere države v razvalinah bi ji bile vendar lahko simpatične, na primer današnja habsburška monarhija. Če se iz takih razvalin dvigne svobodna Evropa, so v njej tudi Jugoslavlani svobodni. Ali zdi se, da "Edinosti" tudi tako upanje ne dela veselja.

Prav nič ne bi zamerili tržaški tetki, če bi protestirala proti zatiranju svobode. Videli bi, da ima vsaj kaj poguma. Ampak njen komentar ni nikakršen protest, temveč solzava denunciacija: "Kaj bi se komu drugemu zgodilo?" — to se pravi: "Zakaj ne zabranite socialistom takih telegramov? Zakaj jih ne zaprete tja, kjer je jok in škripanje z zobmi?"

"Kaj bi se zgodilo komu, ki bi tako povdarjal besedo "jugoslovanski", ki je prav posebno prepovedana!" — Ej, mi vemo, da avstrijski vladni ne diši izraz "jugoslovanski" in to vedo tudi naši sodrugi v Trstu. Toda naša stranka v stari domovini je od svojega rojstva jugoslovanska, torej ne more njen izvrševalni odbor čestitati ruskim socialistom kot kitajska ali malabarska stranka. Da mora "Edinost" upozarjati avstrijske oblasti ravno na to jugoslovansko predrznost jugoslovanskih socialistov, je pa le čudno izpričevalo za njeno — jugoslovanstvo.

Ampak tako je bilo vedno in to je bil baš glavni vzrok, da ni slovanska buržvazija nikdar ničesar dosegla in da je naposled tudi reševanje narodnega vprašanja padlo na socialistične rame, dasi bi bila to v prvi vrsti naloga meščanstva.

Jokali se pa ne bomo. Po vojni ne bo več usoda narodov v rokah takih solzarjev, ampak vodile jo bodo že krepkejši pesti.

P o s v e t u .

Kakor poroča "Berliner Tageblatt", so izdelale stranke večine v rajshstgu, socialisti, katoliški centrum in napredna stranka, v petek večer takozvano mirovno resolucijo, ki jo predlože na prvi seji parlamenta. Ta resolucija pravi:

"Kakor na dan 4. avgusta 1914., tako vztraja nemško ljudstvo tudi na pragu četrtega vojnega leta na zagotoviti prestolnega govora: "Ne vodi nas želja po osvoboditvah."

"Nemčija je prišla za orožje v obrambo svoje neodvisnosti in svobode in za celotnost svojega ozemlja. Državni zbor dela za mir in vzajemnem sporazumu in za trajen mir med narodi. Nasilno osvajanje ozemlja in politično, gospodarsko in finančno izsiljevanje ne soglašajo s takim mirom.

"Državni zbor odklanja vse načrte za gospodarsko blokado in za obujanje sovražstva med narodi po vojni. Svoboda morja mora biti zagotovljena. Le gospodarski mir mora pripraviti podlago za prijateljsko združitev narodov.

"Državni zbor bo energično podpiral ustvarjanje mednarodnih pravnih organizacij. Dokler pa ne sprejmejo sovražne vlade takega mira, do-

kler ugrožavajo Nemčijo in njene zaveznice z osvoboditvami in nasilstvom, bo stal nemški narod skupaj kakor en mož, vztraja neomajno in se bo bojeval, dokler ne bodo njegove in njegovih zaveznice pravice zavarovane. Združen je nemški narod nepremagljiv.

"Državni zbor ve, da je s to izjavo v soglasju z možno, ki branijo domovino; v junškem boju so gotovi neumrljive zahvalnosti vsega naroda."

Temu spisu pravijo mirovna resolucija. Utemu spis pravijo mirovna resolucija. Po dne 4. avgusta 1914. se je Viljem lagal, ko je v prestolnem govoru dejal, da ga ne vodi nobena želja po osvajanju. Če se sklicujejo nemške stranke po treh letih na to neodkritosrčno izjavo, bodo z njo napravile malo vtiska po svetu. Toda bilo bi še razumljivo, če bi se rajshstag skliceval na to izjavo in zahteval od vlade, da objavi v tem zmislu svoje mirovne pogoje. Če pa pravi resolucija, da je Nemčija prišla za orožje v obrambo svoje svobode in neodvisnosti, katere se nihče ni dotikal, medtem ko je danes

izven doma, da je nemška vlada izzvala vojno, je s tako izjavo miru izkazana prav slaba usluga. Še bolj pa velja to za bojeviti ton, s katerim se resolucija zaključuje.

Iz Washingtona poročajo, da imajo tam zanimive vesti iz Carigrada. Sodeč po njih se širi v turški armadi revolucionaren duh, ki se baje da komaj še krotiti. Turško vojaštvo je do skrajnosti nazadovoljno z nemško nadvlado. Nemci z ladje Goeben so namerili topove na Carigrad in žugajo, da bodo bombardirali mesto, če se pokaže kakšno gibanje z namenom, da bi se zrušila sedanja turška vlada.

Ne bi se bilo posebno čuditi, če bi se Turki res začeli upirati. Od vseh dežel ni nobena tako po nepotrebnem v vojni, kakor Turčija; kajti niti v slučaju zmage nima upanja, da bi kaj pridobila, pač pa pride tedaj še bolj pod oblast Nemčije. Zmaga centralnih sil pomeni za Turčijo izgubo samostalnosti. Ker pa postaja ta zmaga čimdalje bolj dvomljiva, se morajo Turki naposled vendar sami začeti vpraševati, čemu se bo-

jujejo. In če vidijo, kako raste nemški vpliv od dne do dne, kako vladajo Nemci povsod in kako postajajo vse bolj oblastni, jim mora priti do zavesti, da se bojujejo le za Nemčijo in da so pravzaprav nehoti izdajalci svoje dežele.

Zdi se pa, da je Nemčija mislila tudi na to eventualnost in da je zato — seveda pod pretvezo vojne potrebe — precej napolnila Turčijo z nemškimi vojaštvom. Tako so Turki pravzaprav jetniki svojih zaveznikov.

Ljubljanski "Slovenec" je dne 12. maja poročal, sklicujoč se na češke liste: "V okolici Budjejevic kupujejo ljudje za drag denar pse kot nadomestilo za goveje in svinjsko meso. Ti kupovalci pasjega mesa so večinoma iz gorskih nemških krajev, kjer vlada veliko pomanjkanje mesa."

Angleži so vplenili 739 kanonov, izgubili pa 133. Izmed izgubljenih topov so dobili nazaj 37, a med ostalimi, ki so še v rokah Nemcev, so jih izgubili 84 takoj v začetku vojne. Od aprila 1895 niso Angleži izgubili niti enega topa.

IZNAJVA VSI KI TUREK.
Lastnik in izdajatelj:
Jugoslavenska delovna in likarna družba v Chicago, Illinois.

Manevrinar: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$1.00 za celo leto, \$0.50 za pol leta.

Oglašje se dogovori. Pri spremembi bivaliča je poleg novega naznaniti tudi stari naziv.

Vse pritožbe glede nerodnega polnjenja lista in drugih nerodnosti, je pošiljati predsedniku družbe.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year.

Advertising rates and agreement.
NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 606 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS.

PLEMENSKO SOVRAŠTVO.

V Ameriki vladajo med delavstvom resnično žalostne razmere. Pri tem ne mislimo le na njihov gospodarski položaj, na izkoriščanje pri delu in v konzumaciji, sploh na vse tisto, česar je neposredno kriv kapitalistični sistem. Krivice, ki jih trpi proletarij, so velike: toda nič manj žalostna od tega je strašna zaostalost velikega dela proletarcev v tej državi, iz katere se včasih izležajo dogodki, polni krivičnosti in brutalnosti.

Ni še davno, kar smo morali poročati o strahovlihi, ki je nekaj časa pretresala mestce East St. Louis v južnem Illinois. Iz Flat River v Missouri prihajajo sedaj vesti, ki zopet kažejo, kakšne posledice lahko porajajo slepe plemensko sovrašтво.

Če se je v East St. Louis obrnila razjarjenost belega plemena proti črnemu, ne igra v Flat River barva kože nobene vloge, ampak sovrašтво se dviga zoper "tujec" sploh.

Poročilo iz omejenega mesta pravi: "Tritisoč ameriških rudarjev se je snoči (v petek) po sedmih zvečer zbralo in kamnalo tuje delavce, večinoma nakladalce, dokler jih ni bilo mnogo ranjenih, eden izmed njih smrtno. Vzdrževala se je vest, da je bil neki inozemski rudar ubit. Več kakor sto strelav je bilo oddanih. Okna janskih stavb na posestvu Doe Run in Federal Lead so bila razbita in hiše tujcev razdejane. Američani so kamnali vsakega tujega delavca, ki jim je prišel pred oči. Hodili so razdraženi, toda metodično od rova do rova s priznanim namenom, da iščejo vsakega drugorodnega delavca. Kakor se zdi, so Američani ravnali brez voditelja in streljali so le, da ustrelijo tujce. Razburjenost se je kazala zlasti tiste dni, ker se daje tujim delavcem baje prednost pri delu."

Drugo poročilo, ki je s tem deloma v nasprotju, pravi: "V Flat River sta dospeli dve četi milicijske konjenice, da napravita red in preprečita nasilno izganjanje inozemskih delavcev. Po deželni cesti se drenjajo gručne inozemcev - Italijanov, Madžarov, Rusov in Poljakov - peš, nekateri se pa vozijo. S sabo imajo žene in otroke. Na pota so proti Bonne Terru. Takoj za njimi so domači "ameriški" rudarji, oboženi z raznim orožjem, da vplivajo na "ameriški" rudarje v Bonne Terru, da tudi od tam izženejo inozemce."

Inozemski rudarji pravijo, da se sploh ne vrnejo v ta kraj, ker je povsod dosti dela.

Z inozemskimi rudarji izganjanje tudi inozemske obrtnike in silstvo res v glavih delavcev, ali je trgovce.

V tujakšnem okolju kopljejo svinec in "ameriški" rudarji so najbolj nazadnjaški element med delavci v Ameriki, ki žive skoraj kakor kitajski kuliji. Plača je nizka, delavne razmere pod vsako kritiko in napreden delavec ne gre delati v te kraje, kjer je še uveljavljena najhujša kapitalistična sužnost.

Doslej pač še ni mogoče izreči, ali se je porodila misel na to nasilstvo res v glavah delavcev, ali je prišlo hujskanje od kakšne druge strani. A vsak način je to zelo žalostna slika in meče na razmere

Zavarovanje življenja.

Zavarovalna kupčija se je v naši dobi nenavadno močno razvila, tako da je skoraj ni reči, za katero ne bi bilo kakšnega zavarovanja. Družbe, ki se bavijo s tem poslom, večinoma izvrstno uspevajo; nekatere med njimi delajo celo večje dobičke, kakor veleindustrijska podjetja.

Razveit zavarovanja je pravo znamenje naše kapitalistične dobe in posledica splošne negotovosti, ki je spojena z vladajočim gospodarskim sistemom.

Med drugimi panogami zavzema posebno važno mesto zavarovanje življenja. Izraz sam na sebi pač ni posebno dober. Življenje se ne more zavarovati pri nobeni asekuriranici družbi; kar se v resnici zavaruje, je posmrtnina, denar, ki ga mora družba izplačati dedičem po smrti zavarovanca. Življenje samo je pa tudi po zavarovanju "v božjih rokah".

Ta vrst zavarovanja se je izredno močno razvila. Leta 1906 je bilo v Zedinjenih državah za 25 milijard dolarjev življenjskega zavarovanja; v samem New Yorku je bilo zavarovanih 37,531,000, v Chicagu pa 15,400,000 dolarjev.

Najvišja zavarovalnica je znašala 1,525,000 dolarjev; za to čedno svoto je bil zavarovan lesni veletrgovec Thomas S. Shevlin v Minneapolis. Potem sledi Lewis Parker v Greenville za 770,000 dolarjev, William A. Read v New Yorku za 617,000, William Le R. Roach v Muscatine, Iowa, za 497,000 dolarjev, Andrew J. Grahan v Chicagu za 434,000 dolarjev.

Na take zavarovalnine seveda ne more misliti revščina. Za delavca je že veliko, če si zavaruje par sto dolarjev posmrtnine pri svoji podporni organizaciji. Pa vendar bi bilo zanj tako zavarovanje veliko važnejše, kakor za bogatino, ki bi lahko enostavno en del svojega premoženja vložil v banko in ga tam hranil za svoj pogreb in za svoje dediče.

Velevkapijalist ne stori tega; ker hoče imeti ves svoj denar na razpolago za svoje spekulacije in investicije in se ne zadovoljuje z malimi obrestmi od hranilnih vlog. Delavec se pa ne more zanašati na svojo bančno knjižico, če se mu sploh posreči kaj prihraniti, ker zadostuje par tednov brezposelnosti, da pogoltnejo, kar je dal v letih na stran.

Tako se vidi razlika med položajem kapitalističnega in delavskega razreda pri vsaki priliki. Kapitalist, ki je veliko manj potreben zavarovanja, si z asekurancio lahko zagotovi veliko premoženje poleg svojega lastnega imetja; delavec, ki res nikoli ni na varnem, je pa tudi v zavarovanju tako omejen, da si z njim komaj za silo pomaga v najhujših slučajih. A niti to ni popolnoma gotovo; kajti v njegovem življenju kaj lahko nastanejo slučajji, da ne more plačevati premije; v sled kakšne bolezni ali brezposelnosti pride lahko ob vse že plačane pravice.

Za zboljšanje teh razmer bi bilo nujno potrebno, da bi se vzel zavarovalna kupčija iz privatnih rok in da bi jo prevzela država oziroma vlada.

Važno bi bilo to že iz narodnogospodarskih razlogov. Zavarovanje prinaša take ogromne dobičke, da je neodpuščno, če si vlada sama ne odpre tega vira dohodkov, ki bi ji omogočili, da bi smela razna bremena z ram ljudstva. Tedaj bi bilo tudi mogoče, da bi vlada osredotočila vse raznovrstne panoge zavarovanja in uvedla tudi take, kakršnih doslej še ni, a ki bi bile zaradi splošne ljudske blaginje nujno potrebne.

V to vrsto spada na primer zavarovanje za slučaj brezposelnosti. Sedaj se v Ameriki res precej dela. Dokler traja vojna, bo industrija zaposlena. Zedinjene države, ki so pozno vstopile v vojno, pa so imele že doslej zaradi svetovnega konflikta ogromna vojna naročila, so obvarovane tiste industrijske krize, ki navadno nastane v vsaki državi ob izbruhu vojne, kadar zapuščajo delavci trunfoma tovarne, da odidejo v vojašnice.

Ali vse to ni nikakršno zagotovilo za bodočnost. Kakšne bodo delavske razmere v Ameriki, kadar se sklene mir, ne more danes nihče povedati. Nikakor pa ni izključeno, da pride kriza, kakršne smo že imeli v državi, in morda še hujša.

Če bi se pa to zgodilo, bo prepozno tarnati zaradi panike in iskati sredstva zoper brezposelnost. Za slabe čase se je treba pripravljati v dobi prosperitete. To pa mora biti skrb družbe, ne pa posameznika, ki ni dovolj močan za to.

Beseda o prosperiteti ima tudi danes zelo relativen pomen. Gotovo je v državi velika prosperiteta za kapitalistični razred. Vojni material vsake vrste in živila se prodajajo v Ameriki za polovico sveta. S polno paro se mora delati na vseh konceh in krajih, da se morejo izvršiti vsa naročila. Že nemožna zagotavlja kapitalistom ogromne profite.

Drugače je z delavstvom. Res je, da se dela. Res je, da so se tuintam plače nekoliko zboljšale.

med delavstvom v tej državi skrajno slabo tuč.

Nikakor ni dovolj preklinjati kapitaliste, ampak treba je tudi priznati, da se razmere ne morejo zboljšati brez delavcev in da so delavci sami mnogo krivi položaja, v katerem žive.

Taki dogodki, kakršni je ta v Flat River, so pač le mogoči, kjer je delavstvo nezavvedno in neorganizirano. In dokler se ne zbudi k zavesti in se ne organizira, se bodo ponavljali taki žalostni pojavi, ne na izgubo kapitalistov, ampak na škodo delavcev samih.

Nič ne pomaga praviti delavcem, kako so kapitalisti hudobni, če se jim ne pokažejo tudi njih lastne napake. Kapitalisti pač izrabljajo položaj sebi v prid, ali

ali še bolj je res, da ni vse zboljšanje plač v nikakršnem razmerju s silnimi podraženjem vsega življenja in niti v sanjah ni misliti na to, da bi si moglo delavstvo v splošnem sedaj prihraniti toliko, da bi lahko s prihranki brezbržno živelo, če pride kakšna kriza, ki lahko traja mesece in mesece.

Ogromna večina delavstva si sploh nič ne more prihraniti. To je neredljivo, ne pa posamezne izjeme. A v teh razmerah postane kriza, katere možnosti ne more danes nihče zanikati, lahko katastrofalna. Kajti tudi Zedinjene države imajo vsled vojne ogromne izdatke in če se danes deloma pokrivajo s "posojilom svobode", se ne sme pozabiti, da bo treba to posojilo vračati.

Ukrepi za slučaj brezposelnosti so torej prav sedaj zelo nujni. Če ne pride do krize, tem bolj; ali če pride, bodo njene oblike take, da bo po državi jok in stok in škripanje z zobmi.

Kljub neizmerni važnosti tega problema se pa v Ameriki vendar nič ne zgane za njega rešitev. Ko je bila zadnja resnična velika brezposelnost po zimi 1914-1915, se je sicer stvar tuintam študirala; tuintam se je izdelalo nekoliko predlogov. Rezultata pa vendar ni bilo niti najmanjšega. In če se je zopet začelo nekoliko bolj delati, je bila takoj vsa stvar pozabljena in pokopana.

Z nacionaliziranjem ali vsaj podržavljenjem vsega zavarovanja, bi se v tej smeri lahko veliko storilo.

Vladna uprava zavarovanja bi lahko imela še drugo zelo važno posledico. Vladni zavarovalni urad bi moral računati. Moral bi si napraviti sliko, v kakšnem razmerju stoji vplačila in izplačila. In kmalu bi se prepričal, da je pri delavskem zavarovanju oškodovan, ker je delavsko življenje — prekratko.

To sicer ne bi bila nobena novica v splošnem. Toda zavarovalni urad bi moral gledati, da spozna vzroke tega žalostnega dejstva, in lahko bi se poučil, da se delavsko življenje popravi. Vzroki, da delavci večinoma prezgodaj umirajo, so raznovrstni, a veliko je takih, da se lahko odpravijo. Če se uvede energičen boj zoper razne bolezni, ki so v zvezi z delavskimi poklici, če se uvedejo sanitarne razmere v tovarnah, delavnicah in jamah, če se poskrbe delavstvu higienski stanovanja, če se store resnejši ukrepi za varnost življenja pri delu, če se skrajša delovni čas in omeji priganjanje, se delavsko življenje lahko znatno podaljša.

Kaj pomeni to za delavstvo, ni treba razkladati. Za zavarovalnico bi pa pomenilo večje dohodke in razmeroma manjše izdatke. Za vsako zavarovalnico bi premije toliko dalje tekle, kolikor bi bilo življenje podaljšano.

To bi bil matematičen dokaz, da je varnost delavskega življenja, več kakor individualno vprašanje. Spoznalo bi se, da je v interesu družbe in državne prav, tako kakor v interesu delavca samega. In s tem spoznanjem bi bil boj za boljše varstvene zakone prav izdatno olajšan.

Podržavljenje vsega zavarovanja bi torej lahko vodilo do tega, da bi bilo naposled res življenje zavarovano.

V Ameriki so sedaj kakor po vsem svetu abnormalni časi. Kdor še ne ve, bo kmalu spoznal, da je v takih časih privatno-kapitalistični sistem zelo nesposoben. Tudi če se naši zakonodajci še branijo tega spoznanja, se ga ne bodo mogli trajno ubraniti. Za delavstvo je pa to ugodno, ker lahko mnogo jasneje pokaže, da soglašajo njegovi interesi veliko bolj z družabnimi, kakor pa kapitalističnimi.

Podržavljenje zavarovanja je le eden izmed problemov delavstva v sedanjih družbi. Ali važen problem je in z njim se lahko spravi v zvezo dosele v Ameriki skoraj neznane panoge socialnega zavarovanja za slučaj bolezni, starosti, obneuglosti i. t. d.

Čas naravnost zahteva, da bi delavstvo odločneje nastopilo za rešitev teh vprašanj. Že zaradi tega leži to v času, ker se mora danes veliko bolj računati z delavstvom, kakor v navadnih, nekričnih dobah.

Zato bi se morale delavstvo do zadnjega moža okleniti svoje politične organizacije, stranka sama pa bi morala posvetiti tem praktičnim vprašanjem veliko več pažnje, kakor doslej. Kajti želje je treba kovati, dokler je vroče; in sedaj je vroče.

Zagrebski "Obzor" piše dne 5. maja:

"Kakor smo izvedeli, bo v kratkem času izšla vladna naredba, po kateri se bodo znižali dnevniki odmerna križa in moka v vseh hrvatskih mestih. Po tej naredbi bo znašal dnevni odmerek moka na osebo eno petinko kilograma, ali šest kilogramov na mesec. To znižanje dnevnega odmerna je v zvezi s tem, ker se pričakuje letos zakasnitev žetve za kakih 30 dni."

dejstvo je, da jim to v mnogih slučajih olajšujej delavei sami. Čisto gotovo store to tam, kjer se vedejo, kakor v Flat River.

Za delavce nikakor ne more biti dovolj, če spoznajo, da se z boljšimi plačami lahko bolje živi. To ni velika modrost. Ali razumeti morajo, da se nič ne opravi s samimi lokalnimi boji, temveč da mora boj proti kapitalizmu voditi delavstvo kot sklad. Zato se mora združiti, ne pa na radost kapitalistov med seboj gristi.

Naj imajo pri podjetnikih v Flat River Američani ali pa tujci prednost — to je gotovo, da ne bo s takim nasilstvom ne enim ne drugim pomagano. Razmere se morejo zboljšati le tedaj, če se skupno organizirajo in skupno bojujejo za boljše pogoje. Kjer pa še tega spoznanja ni, tam je vsaka večja in resnejša akcija delavstva nemogoča.

Priznati si je torej treba, da so velike mase delavstva še silno zaostale in da je treba ogromnega dela za njih ponk in povzdigo. Emancipacija delavskega razreda je nemogoča, dokler je le en del razredno zaveden, večina pa slepa.

Zadnji teden so se v Arizoni primerli dogodki, spominjajoči na tisto dobo, ko ni bilo v državi ne zakona ne urejenega javnega življenja. Če čita človek vesti o teh dogodkih, ga mika, da bi najprej pogledal na zemljevid in se prepričal, ali je Arizona res v Zedinjenih državah, kakor se je učil, ali pa je kakšen civiliziran otok v Pacifičnem oceanu.

Arizona je resnično del naše republike; toda razmere, na katere se tam naleti, ne izpričujejo tega. Da se gode v kakšem kraju nerednosti, da se primerijo zločini, se pač ne more imenovati nemogoče. S posameznimi takimi slučajji se v naši družbi kar mora računati. Ali kar se je zgodilo v Arizoni, razkriva take anarhične razmere, da se zde človeku v urejeni in civilizirani državi neverjetno.

V Arizoni je znatna produkcija bakra, in jame so, kakor se razume samo po sebi, lastnina velikih kapitalističnih družb. Da so podjetniki lakomni dobičkarji, ne bi bilo treba posebej omenjati. To je v naturi kapitalizma. Družbe arizonskega bakra pa spadajo med posebno brutalne in zato so že večkrat imele sitnosti z rudarji. Včasih sploh niso imeli nevede, da bi se bili kaj zmenili za delavske zahteve; če je prišlo do štrajka, so smatrali za najnavadnejšo reč na svetu, da jim milica pomaga iz zadrege.

Urezali so se, ko je bil v državi Hunt gverner. Ko je prišlo pod njegovo vladavo do štrajka in so zahtevali podjetniki milice, se je gverner najprej prepričal, če je taka asistena potrebna, in ko je spoznal, da nočejo štrajkarji nič drugega kakor izpolnitev svojih zahtev, je odrekel vojaštvo. Kakor je znano, je to kapitaliste tako razkakčilo, da so zahtevali od poklice gvernerja in čisto resno zbirali podpise v ta namen.

Takrat jim niso njihove intrige nič pomagale in morali so se vdati delavskim zahtevam.

Medtem so se razmere izpremenile. Draginja je rasla, plače ne. To je bilo tako dolgo, da so delavci spoznali neznoznost položaja in zahtevali ureditev plač. Družbe niso hotele ugoditi in posledica je bila stavka.

Magnati so malo razmišljali, kako bi razbili štrajk. Včasih si je treba nekoliko beliti glavo, da se izmislijo kakšno "ženialno" sredstvo v ta namen. Sedaj ni treba veliko mučiti možganov; nič ni enostavnejšega, kakor reči, da so štrajk uprizorili Nemci.

Za tako obdolžitve ni treba niti posebne originalnosti. Ko je bil še Dumba v Ameriki in se je dokazalo, da je res hotel s pomočjo svojih agentov provocirati razne štrajke, so kapitalisti kar vsako stavko pripisivali zunanji špijnski agitaciji. Sedaj, ko je med Ameriko in Nemčijo vojno stanje in ko so tupata res nemške zarote, ni tako obdolžitve nič dražja.

Toda kdor zna kaj takega trditi, mora tudi znati svojo obdolžitve dokazati. In kdor je tožnik, ne more biti obenem sam sodnik.

Recimo za trenutek, da bi bil res opravičen sum, da so štrajki v bakrenih okrožjih posledica nemške zarote. Kakšno nalogo bi tedaj imel tisti, ki sumi? Nedvomno pač to, da pomaga razkriti zaroto in preprečiti nadaljnje rovanje zaradi zarotništva. Moral bi torej naznaniti svoj sum in svoje argumente pristojni oblasti, zvezni organi pa bi imeli nalogo, da preiščejo zadevo.

V resnici se ni zgodilo nič takega, ker najbrže nihče nima nikakršnih dokazov, da bi bil štrajk špijnsko delo. Pač pa izглежда, če se stvar količkaj trezno premisli, da je taka obdolžitev bosa.

V interesu Nemčije bi pač bilo, če bi se vse delo v bakrenih jamah ustavilo, dokler traje vojna. Toda nikjer se ni pokazalo, da imajo delavci tak namen. Oni zahtevajo zboljšanje plače in nekatere reforme, in čim se izpolnijo njihove zahteve, se produkcija bakra lahko v najpopolnejši meri nadaljuje.

Ampak to je tista točka, ob kateri so gospodje kapitalisti kočljivi. Oni nočejo zboljšati plače: oni so krivi, da je delo ustavljeno: oni so torej tisti, ki pomagajo Nemčiji.

Strah, s katerim plašijo zlasti izkoriščevalci zapada Ameriko, se imenuje I. W. W. Nikdar se ni o tej organizaciji toliko pisalo, kolikor sedaj. Človek bi jo moral smatrati za nenavadno mogočno organizacijo in misliti, da ima največji vpliv na ameriške delavce. Pa vendar je znano, da so Industrial Workers of the World razmeroma slaba organizacija, da imajo le v nekaterih krajih lokalni vpliv in da že vsled tega ne morejo imeti svojih prstov v vsaki stavki.

Mi nismo bili nikdar posebno navdušeni za to organizacijo; nikakor se ne strinjamo z njenimi načeli in z njenimi taktiki, že zato ne, ker odklanjajo politični boj, brez katerega je v politični družbi osvoboditev delavstva nemogoča.

Zato pa vendar I. W. W. niso tak parkelj, kakor ga slikajo kapitalisti in njihov organi. Prišlo je namreč že v navado, da se le citira ime I. W. W., pa se misli, da zadostuje to, da se zakrije in opraviči vsako nasilstvo in vsaka nezakonitost.

Kričeče nasilstvo pa je bilo, ki se je izvršilo v Bisbee, Ariz. Zadnji petek je sporečil brzjav o ondodnih dogodkih to: Tisoč sto in sedemdeset članov organizacije I. W. W. je bilo danes deportiranih in določeni iz Bisbee za Columbus, N. M. Sedaj jih vozijo semintja na El Paso in Southern železnici. Kje jih postavijo iz 24 voz za živino, v katere jih je stačila 2000 mož broječa četa, organizirana od Harry C. Wheelerja; šerifa okraja Cohise, je še uganka. Po brzjavkah iz Columbusa niso oblasti dovolile 1,194 možem in trem ženam, izgnanim iz Bisbee, da bi zapustili železniške vozove in so aretirale F. B. Kinga, divizijskega superintendenta, ki je nadzoroval vlak. Dve sto oboženi možem, ki so stražili ujetnike, ni bilo dovoljeno zapustiti vlak.

Kasneje so izpustili Mr. Kinga, ko je obljubil, da odpelje može zopet nazaj. Vlak je pričel na voziti Bisbeejo. Pravijo, da izpušča ljudi iz vlaka v Hermánas, N. M., toda potrdila ni za to vest.

Med pripravami za deportacijo sta bila ubita Orson P. McRae, član takozvane "Meščanske obrambene lige" in bos v rudniku Copper Queen, in James Brew, ki je bil zaprt prvi dan. McRae je bil ubit, ko je Brew ustrelil skozi vrata iz svoje sobe na McRaeja, in druge, ki so lovili ljudi, simpatizirajoče iz I. W. W. Pravijo, da McRae ni bil oboženi. Brew je oddal več strelav in potem je stopil iz svoje sobe. Trije tovariši McRaeja so utrelili nanj in on je padel poleg svoje žrtve.

Akcija čete, ki sama sebe imenuje "Meščansko obrambno ligo", je posledica stavke, ki jo je skliceval podružnica kovinskih delavcev I. W. W. Po oficijelni poročilih je prišlo več tujcev v Bisbee, ki so vplivali, da se rudarji niso vrnili na delo.

Načrt za ta pogrom zoper "nezaželjene meščane" je izdelal o polnoči šerif Wheeler. V 2 urah je imenoval 1,200 mož za deputije in jim ukazal, da se morajo zjutraj ob štirih zbrati na raznih mestih. Okoli 800 mož, ki so sami sebe imenovali "deputije", se je pridružilo Wheelerjevimi silam.

Možje, ki so bili oficijelno deputizirani in še ne oboženi, so dobili puške z instrukcijami, da streljajo v silobranu. Geslo, ki je bilo izdano, se je glasilo, da se nadaljuje akcija, dokler zadnji član I. W. W. ne bo spoden.

Okoli 6:30 zjutraj je izšel poseben ukaz šerifa, v katerem je prepovedal ženam in otrokom na ulico in instruiral deputije, da retroirajo "na obtožbo vagabondeže in izdaje" vse "kalice miru" v okraju Cohise in vse tujce, ki so se zbrali tukaj od drugod z namenom, da nadlegujejo in ustavljajo može, ki hočejo delati.

Na to še je s presenetljivo naglic pokazalo na ulici pet oboženih čet. Nekateri so prihajali iz stranskih ulic, drugi so drveli iz prodajaln, nekateri so skakali z nizkih streh. Vsi so marsikateri proti središtu mesta.

Drugo poročilo javlja zanimivo vest, da so vsakega, preden so ga stlačili v živinski voz, vprašali, če hoče delati.

To je najzgovornejši dokaz, da je bila vsa ta anarhična akcija u-

Brez odnehanja — za republiko.

"Slovenski Svet" v Clevelandu je zelo nezadovoljen s "Proletarcom"; nič ne bi grešili, če bi naravnost rekli, da je nezadovoljen z zahtevu po jugoslovanski republiki. Nad "Proletarcom" se namreč jezi zaradi tega, ker naglašava republikansko zahtevo in se ne da osmoliti z lepimi frazami o "osvobojuju" in "ujedinjenju", za katerimi se lahko skriva vse in nič.

Lahko bi bili z vso sofistiko iz kraljevskega tabora hitro gotovi. "Proletarcom" ni privlekel jugoslovanske republike večkrat iz pogreza, ampak jo je imel od vsega začetka v svojem programu in si je ostal popolnoma zvest. Zgodilo se ni prav nič, kar bi moglo naše stališče omajati, pač pa jo največji zgodovinski dogodki zadnjih časov le utrjujejo. Ako bi bili gospodje okrog "S. S." pazno zasledovali te dogodke in pretehtali njih pomen, tedaj bi morali spoznati, da se s temi rečmi ne sme več slepomašiti. Toda njihova taktika nam dokazuje, da se niso niti iz svojih lastnih napak in neuspehov nič naučili, in da je to, kar uganjajo, še vedno tisto staro ligaštvo, ki ni doseglo nič drugega, kakor kup blaznažev in popstrenih uasprotij med ameriški Slovenci.

Če je kakšna faktika tako temeljito bankrotirala kakor ligaška, tedaj je pač dovolj jasno dokazano, da nič ni vredna. Kdor pa hoče doseči politične uspehe, se mora posluževati sredstev, s katerimi jih je mogoče doseči, ne pa tistih, ki jih zajema le iz svoje glavice.

Da je bila "Slovenska Liga" absoluten neuspeh, je daleč pač nepotrebno dokazovati. Njena neupornost je pa prihajala ravno od tod, da je od vsega začetka mešala pojme, da se je izobalala vsaki jasnosti in da je hotela ljudstvu za vsako ceno vsiliti nazore nekaterih posameznikov.

Njena agitacija se je pričela z deklaracijami o "osvoboditvi" in "ujedinjenju"; čim je kdo potipal na žilo in hotel vedeti kaj natančnejšega o svobodi in edinstvu, se je pa zagrmelo, da ruši sitnež sloga, in podlo obrekovalanje je imelo namen, ubiti vse take glasove.

Toda slovensko ljudstvo v Ameriki se ne da pitati s frazami, katerim se daje lahko najraznovrstnejši pomen; in ker ni dobilo od Lige nič drugega, kakor fraze, ji je obrnilo hrbet in jo pustilo v njeni "splendid isolation."

Ljudem, katerim gre res za združitev in svobodo Jugoslovanov, bi bil moral ta rezultat odpreti oči. Toda pisane "Slovenskega Sveta" in njemu sorodnih listov kaže, da jim jih ni odprli. Nasprotno pričakujejo gospodje, da se bo ljudstvo sedaj nankrat pričelo ogrevati za to, kar je ves čas odločno odklanjalo. Zopet deklarirajo fraze, zopet odrekajo jasnost, zopet ponujajo vso tisto taktiko, ki je rodila le fiasko.

"Slovenski Svet" lahko izhaja v Washington ali v Clevelandu ali kjer hoče in lahko piše, kar se mu ljubi oziroma kar mu ukazuje; ali s svojim izhajanjem ne bo prav nič dosegel, dokler je njegovo pisanje v nasprotju z mišljenjem odločne večine Slovencev. A ker pravijo, da izhaja za to, da bi pospeševal idejo združenja in osvoboditve med Slovenci, je njegovo izhajanje po tratu časa in denarja, dokler se poslužuje taktike, ki zbuja med Slovenci le odpor.

Ideja zedinjenja in osvoboditve Jugoslovanov ima med ameriški Slovenci dovolj zagovornikov; če bi slo le za to, ne bi bilo treba nobene novega glasnika. Tudi mi smo gojili to idejo od vsega začetka: Jugoslovanska Socialistična Zveza v Ameriki jo je naglašala na svojem prvem zboru; jugoslovanska socialna demokracija v Evropi je zanjo delala davno pred vojno. In če bi bili prišli gotovi ljudje tukaj svojčas s treznim delom namesto z ligaštvom, ne bi bilo treba tarnati, da niso ameriški Slovenci nič storili.

Ne dokazuje li prav tarnanje, da je bilo ligaštvo fiasko? Ne izvirja li ravno iz tega potreba drugačne taktike, take, ki bi bila slovenskemu ljudstvu v Ameriki simpatična?

Ni sicer res, da niso ameriški Slovenci nič storili. Kongres Zedinjenih držav je bil od Jugoslovanske Socialistične Zveze poučen o jugoslovanskem vprašanju v času, ko še ni bilo nobene "Jugoslovanske kancelarije" v Washingtonu. Cionalna v Haagu in potom mednarodne socialistične Podobno obvestilo je dobila Socialistična Internationalna konferenca vse prizadete socialistične stranke. Če se pa ni storilo, kar bi bili mogli storiti le združeni Slovenci v Ameriki, je tega krivo baš ligaštvo, ki je s svojim diktatorskim nastopom odganjalo Slovence.

In sedaj se to ponavlja. Ker je pa dvakrat dva sedaj štiri, ne more biti rezultat niti sedaj drugačen, nego je bil prej. Večraj pogubna taktika ne more danes postati rodovitna, ker se ni nič takega zgodilo, kar bi moglo prebrniti mozgane v ameriško-slovenskih glavah.

UGLED IN ZMOTA.

"Slovenski Svet" začinja svojo polemiko z nami s sledečim po njegovem mnenju gotovo zelo globoko filozofiranjem, v resnici pa popolnoma brezpomembnim, v faktičnih razmerah povsem neutemeljenim odstavkom:

"So ljudje, katerim lahko vedno ponavljamo eno in isto, navajajo dokaze in razloge, pa bodo vkljub temu še vedno gonili svojo naprej. Naj se tudi sami zavedajo, da nimajo prav, naj to tudi priznajo v ožjem krogu svojih prijateljev, vendar tega nečejo javno izpovedati, ker se boje da ne bi trpel njih ugled in vpliv, češ, da bi se smatralo to lahko tako, kakor da so spremenili svoje prepričanje. Ker pa je zmota človeška stvar, ker se lahko vsak človek enkrat moti, ni priznanje te zmote nikaka sramota, temveč nasprotno še častno. Pripoznati zmoto ne pomeni torej spremeniti prepričanje, pač pa podvreči se dokazom in nastopiti pot resnice."

Tisti ljudje, na katere misli "S. S.", smo se-

veda ni. To se pravi "S. S." je hotel zadeti nas: pa nas ni zadel. Kajpada — eno in isto nam lahko ponavljajo noč in dan, leto dni in celo stoletje; s tem nas ne morejo izprebrniti. Toda kar se tiče dokazov in razlogov, je stvar čisto drugačna. Dokazom in razlogom smo zelo dostopni, ampak podatki nam jih je treba. Monarhisti nam dajejo pa le fraze in teh ne moremo sprejeti namesto dokazov.

Z besedami "naj se tudi zavedajo, da nimajo prav, naj to tudi priznavajo v ožjem krogu svojih prijateljev" izreka S. S. suamicijenje, katerega se ne bi smel poslužiti noben dostojen list. To namreč izgleda tako, kakor da mi privatno odobravamo, proti čemur se javno bojujemo. To je pa infamno podtikanje.

Kar se tiče "ugleda", se ni treba "S. S." nič razburjati. Med nami jih je cela vrsta, ki so se bojevali za socializem v času, ko je bila med takim delom in ugledom razdalja kakor med zemljo in solnce. Socialistično prepričanje je bilo vešči spojeno ne le z barbarskim progonom, ampak tudi s preziranjem in zaničevanjem. V političjskih podatkih je bilo o vsakem socialističnem agitatorju zapisano, da je "na slabem glasu," le zato, ker je bil socialist. A skoraj vsak izmed tistih, ki imajo v našem gibanju kaj pomena, bi bil lahko prišel da "ugleda" in do vsega, kar je s tem spojeno, če bi se bil hotel postaviti na tisto stran, kjer je bil ugled doma.

Da je zmota človeška stvar, vemo davno brez tega dobrotnega pouka. Prav zato so naše organizacije demokratske, ker je v njej nevarnost zmote vendar manjša, kakor če odločujemo posamezniki. In priznati zmoto ne smatramo za nič težkega in hudega, temveč se sami neprenehoma kontroliramo in vprašujemo, če se nismo kje zmotili.

Toda če naj priznamo zmoto, katere nismo sami spoznali, nas je treba prepričati o njej. Tega pa "S. S." ni storil. Ponavlja nam pač vedno "eno in isto", ampak to eno in isto je vedno enako neutemeljeno in nepodprto. Tisti, ki se je zmotil, pa neče spoznati svoje zmote, je baš gospoda na nasprotni strani, ki se je s stariim ligaštvom zmotila, pa neče priznati tega.

"VSI POGOJI RAZVOJA."

"S. S." ne razume, kako sam sebi nasprotuje, kadar piše po svoji navadni šabloni. V svoji polemiki z nami namreč nadaljuje:

"Osvobojenje in ujedinjenje Jugoslovanov, Slovencev, Hrvatov in Srbov, je danes bolj kot kdaj prej ena sporna točka, o kateri postajajo prepriči tem ljutejši, čim bolj se bližajo trenutek, ko se bodo odločevalo tudi o naši usodi, ali ostanemo še nadalje za vedno v težkem ujetništvu, kjer nam proti nezogibnem narodem pogin, ali pa bomo združeni s Hrvati in Srbi uživali v svobodi narodni državi vse predpogoje, da se bomo mogli razvijati in napredovati."

"Vse predpogoje, da se bomo mogli razvijati in napredovati." Da! To hočemo mi. Ali pa hoče to tudi "Slov. Svet"?

Ne! "S. S." neče nič drugega kakor takozvano zedinjenje Jugoslovanov — bolje rečeno nekaterih Jugoslovanov: — če hočemo biti natančnejši, pa moramo reči, da hoče le jugoslovansko državo.

Ali so to vsi predpogoji za razvoj in napredek?

Kaj še! Državna združitev Jugoslovanov izven Avstrije je za jugoslovansko ljudstvo lahko enaka ali pa še večja tiranija, kakor v Avstriji. Mislimo, da je dovolj, če se pogleda na staro Rusijo.

Narodna združitev je le eden izmed pogojev za boljši razvoj, a vešči niti ne najpoglavitejši. Nemci so n. pr. še danes državno ločeni; večina jih živi na Nemškem, drugi v Avstriji in v Švici. Kljub tej ločitvi so kulturno zelo tesno spojeni in se razvijajo. Če bi bili Jugoslovani v Avstriji uživali avtonomijo, resnično avtonomijo in če bi bila Avstrija demokratsko organizirana, bi bili tudi Jugoslovani v Avstriji in izven Avstrije lahko našli močne kulturne stike.

Seveda je položaj malih narodov splošno različen od položaja velikih in tudi literarna skupnost pomeni le en pogoj razvoja, ne pa vseh pogojev. Zahteva po združitvi Jugoslovanov je iz več kakor enega razloga opravljena. Toda če se nam pravi "zdržitve", je s tem tudi malo povedano, da se absolutno mora vpraševati dalje. In kdor govori o "vseh pogojih razvoja in napredka", mora iskati nadaljnjie odgovore. Zlasti pa se ne sme upirati iskanju odgovorov, če prihaja od strani, ki je pri združitvi prizadeta. Kajti če se upira, dokazuje s tem, da ima razloge za zatajevanje odgovorov.

MAČEK V VREČI.

"S. S." gode venomer svojo, da je vprašanje vladne oblike v Jugoslaviji šele v tretji vrsti. Res je sicer, da se v potu svojega obraza trudi, da bi to kuho na kakšen način zabelil in nam jo napravil slastnejšo. Toda vse, kar v ta namen navaja, se tako razlikuje od argumentov, kakor cestni prah od zlatega.

Njegovo "prvič, drugič, in šele tretjič" je čisto sofisticirano zanešeno v problem. Če potrebujemo suktnjo, ne bom dejal: Najprej jo moram kupiti, ker je še nimam; šele kadar jo imam, se bom pobrigal, koliko velja, in nazadnje bom gledal, kakšna je in jo eventualno dal predelati. Vsakdo razume, da ni tu nikakršno "prvič, drugič in tretjič", ampak da gre vse skupaj. Kakšna je suktnja in koliko velja, se mora odločiti takrat, kadar jo kupujemo, ne pa kadar sem že opeharjen.

Vprašanje vladne oblike je za Jugoslavijo pač toliko važno kolikor kakovost suktnje. Toda "S. S.", ki bo gotovo odobral previdnost v trgovini z oblekami, hoče, da naj glede na svojo narodno bodočnost kupujemo mačka v vreči. Pri

take kupčiji pa prav dobro vemo, kaj bi dobili, in zato je ne maramo.

Saj ni vladna oblika vse, o čemer hočemo biti na jasnem. Vprašanje centralizma ali federalizma je ločeno od monarhičnega ali republikanskega vprašanja. Kakor monarhija, je tudi republika lahko centralistična ali pa federativna. A to organizatorično vprašanje je ravno tako važno, kakor vprašanje republike ali monarhije, kajti tudi od njega so odvisni važni pogoji bodočega napredka in razvoja.

Zakaj pa naj se Jugoslovani prazprav združijo?

Mi imamo na to le en odgovor: Zato, ker bomo združeni lahko bolj delali za svoj razvoj in s tem za napredek vsega človeštva, kakor če so razcepljeni in obsojeni na nesposobnost. Zaradi njihovih interesov naj se izvrši združitve; samo po sebi sledi, da pridejo potem njihovi interesi najboljše v soglasje z interesi drugih narodov.

Če je stvar taka, pa ne morejo priti nobeni drugi interesi v poštev, torej tudi dinastični ne. Ako hočemo združitev Jugoslovanov, tedaj nas usoda dinastij, ki imajo kakšne aspiracije, nič ne briga. Vsako vmešavanje katerekoli dinastije more le vzbuditi sum, da se zedinjenje ne vrši zaradi naroda, ampak zaradi nje.

To pa mora biti povedano takrat, kadar se zahteva združitev, ne pa, kadar sedi že kakšno predpotopno veličinstvo na gledališkem prestolu in misli, da ima za vso večnost pravico ostati tam in gledati na skrivljene hrbe svojih "podložnikov".

FEDERACIJA.

Pravimo, da ne gre le za vprašanje monarhije ali republike, ampak da je problem federativne ali centralne organizacije enako važen, kadar se govori o združitvi Jugoslovanov.

Gospodje nam pravijo: Le združimo se! Ali na poziv imajo vsi prizadeti pravico vprašati: Kako se združimo? Povrh imajo ne le pravico, ampak tudi dolžnost, da povedo, na kakšen način se mislijo združiti.

Če bi bili Jugoslovani narodno v takih razmerah kakor Nemci, Francozi, Šved, bi bil problem lahko. Toda naš položaj je nenavaden. Da smo nacionalno sorodni, o tem ne more biti dvoma, dasi se od nekaterih strani iz gotovih razlogov celo to taji. Nič nenavadnega ni bilo, da so frankovci Srbe imenovali Cigane, Cincare in vse močve. "Vlah" je bila psovka, s katero so hoteli označiti povsem tuji značaj Srbov. Nič ne de, da so ob enem Srbe na Hrvaškem imenovali "pravoslavne Hrvate", kakor so Slovencem rekli "planinski Hrvati". Tupatam se vsak dan povdarja, da so Bolgari "Mongoli" in "Tatari". Ne manjka se slovenskih separatistov, ki porekajo vsako sorodstvo z ostalimi Jugoslovani, označujoči sebe za "zapadno" pleme z "evropsko" ne pa z "balkansko" kulturo.

Na take absurdnosti se nam seveda ni treba ozirati. Resnica kaže ne le starohistorično, ampak današnje dejansko sorodstvo, ki se predvsem izraža v jeziku. Kajti razlike med bolgarsko, srbsko, hrvaško, slovensko res niso večje, kakor med pruskim, hanoverskim, bavarskim, saksons-kim, egerlandskim, štajerskim ali švicarskim narečjem nemščine; manjše so kakor med benečanskim, toskanskim, neapolitanškim ali siciliskim narečjem italijanščine.

Povrh tega se jugoslovanska narečja tako prelivajo eno v drugo, da ni v narodu nikjer mogoče potegniti stroge jezikovne meje. Belokranjci in Štajerci na Murskem polju imajo številne hrvaške elemente in v svojem dialektu; hrvaška kajkavščina ima v marsikaterem oziru več slovenskega kakor hrvaško-štokavskega značaja; v vzhodni Srbiji se pozna vpliv bolgarsčine, na zapadnem Bolgarskem pa vpliv srbsčine.

Lahko bi se torej reklo, da govore Jugoslovani en jezik s precej številnimi narečji.

Toda to lingvistično konstatiranje vendar ne dokazuje, da se čutijo Jugoslovani kot en narod. Resnica je, da imajo štiri književne jezike. Dasi je štokavščina hrvaška, kakor je srbska, je vmeš vendar dejstvo, da se poslužujejo Hrvatje latinške, Srbi pa cirilske pisave. To in politična ločitev je vplivalo, da se kažejo v literaturi tudi nekatere razlike. Hrvatje se poprijeli ijekavščino, Srbi se večinoma drže ekavščine; in ker so razvili vsak svojo literaturo, so se vrinile tudi nekatere različice v izrazih in oblikah.

To naposed ne bi bila huda reč, ako ne bi imel vsak del svojega posebnega narodnega čuta, ki se ne da nikomur z dekretom izbiti iz srca. Sajnaji so fantazirali, kako lepo bi bilo na svetu, če bi bilo vse človeštvo en narod. Prednosti take enote se nikačor ne morejo poreči. Ali dejstvo, da so na svetu različni narodi in da se čutijo različne, je — dejstvo. In to se ne da ugonobiti. Vprašanje, v katerih je toliko čuvstva, se ne more reševati s teoretičnim racionalizmom.

Zato moramo tudi v jugoslovansku računati s faktom, da imamo štiri dele, izmed katerih se vsak čuti za poseben narod. Dokler je tako, je pa logično vsako centralistično združenje Jugoslovanov nemogoče, in nič drugega ne ostane, kakor federacija.

Namreč: Mogoča bi bila že tudi centralistična združitev, če bi se izvršila po sili. Avstrija je absurdna država; pa vendar je Avstrija fakt. In kljub svoji absurdnosti je še prav dolgo živela. Drugo je pa vprašanje, kako je živela; in prav to mora biti svarilo za Jugoslavijo.

Če se postavi na centralistično podlago, bo to nova Avstrija, le da se ne bo štelo grizli Nemci, Slovani, Madjari in Romani, ampak Jugoslovani med seboj. S tem se ne doseže namen, zaradi katerega je združenje Jugoslovanov priporočljiva. Namesto da bi dobili ugodnejše pogoje za razvoj in napredek, bi dobili notranje boje, ki bi ovirali

napredek lahko še bolj kakor v Avstriji. Kajti boji med sorodniki so še srditejši kakor med tuje. Zgodovina rusko-poljskega sovražstva govori dosti jasno. In v Avstriji je bilo zgledov dovolj. Ne Poljaki ne Rusini niso vodili tako strastnih bojev z Nemci kakor med seboj. Čehi in Poljaki so si bili vrazje v laseh v Šleziji. In kako bi to izgledalo v Jugoslaviji, nam pripovedujejo zagriženi boji med Srbi in Hrvati na Hrvaškem, v Slavoniji, na južnem Ogrskem, v Bosni in Hercegovini.

Avtonomija in federacija je torej življensko vprašanje Jugoslavije. In če se danes govori o bodoči Jugoslaviji, se mora tudi danes govoriti o bodoči federativni podlagi.

MISLJENJE SLOvencev.

Gospodje pri "S. S." bi nas kaj radi prikazali za dlakocepece, češ, da se brigamo za podrobnosti, za katere je še časa dovolj. To je popolnoma napačen poizkus obdolžitve, ker nisno doslej še govorili o raznih podrobnostih, o katerih bo tudi še treba čisto jasno, govoriti pred določilim dnevom. Da so pa v stvari podrobnosti, ki jih je treba prepustiti bodočnosti, vemo sami. Tako si n. pr. danes ne belimo glave z vprašanjem, ali naj ima vsak izmed štirih delov svojega predsednika, svoje ministre, kako naj bo v podrobnostih sestavljena centralna eksekutiva, za koliko let naj bo voljena, kje naj ima svoj sedež i. t. d., i. t. d. Mi nimamo kaprice. Toda vprašanje monarhije ali republike, centralizma ali federalizma niso postanske podrobnosti, temveč osnovna vprašanja bodoče jugoslovanske tvorbe, in zato je treba o nji govoriti sedaj.

"S. S." misli, da govori zelo modro, če nam pripoveduje, da se hita ne gradi od strehe. Ampak to ni modro, temveč le sofisticirano. Republika in federacija ni streha, temveč fundament. Na kakšni podlagi izvršimo združitve? je vprašanje. In o tem hočemo biti na jasnem.

Vemo pa, da ni to le naše zbadanje. Če bi bili gospodje zadnja tri leta preživeli z odprtimi očmi, bi bili morali spoznati, da so to vprašanja večine Slovencev v Ameriki in nedvomno tudi aislečih Slovencev v Evropi.

"S. S." si napravlja svojo nalogo zelo lahko s tem, da adresira svoja polemična vprašanja na sodruga Kristana. Toda zelo se moti, če misli, da je s tem spravi vso stvar na pravi tir. Če je prišel članek, zaradi katerega se "S. S." tako togoti, iz Kristanovega peresa, ne sme "S. S." misliti, da izraža le Kristanovo mnenje. "Proletarcom" ni Kristanova lastnina in an je ne smatra za tako. Uredništvo "Proletarcom" ima dolžnost, da vpošteva nazore slovenske sekcije Jugoslovanske Socialistične Zveze. Ako bi prišel z njim navskriž, bi moral urednik opustiti svoje mesto, in prav gotovo se ne bi obotavljal štiriindvajset ur. Toda doslej ni nobenega znamenja, da mislijo slovenski socialisti drugače.

Vidimo pa še več. Enakega mišljenja — vsaj v načelih — niso le v J. S. Z. organizirani Slovencev, temveč tudi somišljeniki, katerih nimamo v svojih klubih in med svojimi naročniki. Glasilo velike S. N. P. J. "Prosveta" piše v enakem duhu, in gotovo ne bi mogla tako pisati, če ne bi njene čitatelji soglašali.

Izjava o jugoslovanskem vprašanju, ki je bila natisnjena v zadnji številki našega lista, pa tudi drugih slovenskih časopisih: izražajoča v stvari tista načela, ki jih mi neprenehoma naglašamo, ima podpise znanih ljudi, ki stoje v mnogih drugih vprašanjih na različnem stališču. Kaj misli "S. S.", da jih ima vse sodrug Kristan v svojem žepu? Ali se mu zdi, da ne znajo misliti s svojo glavou?

Kristan si tega ne domišlja. Ampak če vidimo popoln sporazum v teh rečeh, tedaj je to dokaz, da ne gre za nobene Kristanove kaprice, ampak za splošno mišljenje velikega dela Slovencev v Ameriki.

Takih dokazov imamo še več. Gospodom pri "S. S." ni treba misliti, da sedimo vedno komodno v Chicagi in kadar ni posebnega opravka, da gremo spat. Ne manjka nam osebnih stikov po slovenskih naselbinah v Ameriki, in kadar prihajamo tja, smatramo za svojo dolžnost — vsi, kar nas je pri tem zaposlenih — da se poučimo o mišljenju rojakov. Kajti kdor hoče med ljudmi kaj delati, jih mora poznati.

Na temelju tega pa vemo, da ostan med Slovencev vsaka agitacija za Jugoslavijo brezuspešna, če se jasno ne odgovori na vprašanja: Republika ali monarhija — federacija ali centralizem. In če ostanje pri "S. S." mutasti, ne bodo niti oni nič dosegli.

ZA LJUDSTVO — NE ZA KRONE.

"Slovenski Svet" nas vprašuje z velikim ogovčenjem: "Ali se morda mi potegujemo in borimo za kronane glave, za kralja Petra ali Pavla? Ali nas mogoče v našem boju vodi misel, spraviti čim več Jugoslovanov pod en jarem? Ali ima morda Jugoslovanski Odbor zapisano v svojem programu, da moram priti vsi Slovenci in Hrvati pod srbskega kralja ali njegovega naslednika? Ali se morda Slovenski Svet poteguje za monarhijo pod katerimkoli si bode kraljem ali cesarjem?"

To je zopet sofistika.

"Slovenski Svet" nam trobi, da naj pustimo vprašanje monarhije ali republike pri miru. Dopoveduje nam, da bo za to čas, kadar bo Jugoslavija že ustanovljena. Poučuje nas, da je konstitucionalna monarhija lahko bolj demokratska od republike.

To nam popolnoma zadostuje.

Ne govorite o republiki — to je ravno toliko kolikor: Sprijaznite se lepo z monarhijo.

(Konec na 6. strani.)

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 12. avgusta 1902.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NAZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Frank Kaučić, b. 73, Dunlo, Pa.

POBOTOJNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Baydek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIKI:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
Ivan Grančar, 546 Rosel Ave., Johnstown, Pa.
Stelan Zabric, Conemaugh, Pa.
Ivan Suhadilnik, Box 253, South Fork, Pa.
Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
Franc Pristava, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD V HIŠI št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošnji, pošiljati vse
dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja
edino potomo Poštne, Expressne, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne
dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja
potomo privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh
Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom
na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako
pomankljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v pri-
hodnje popravi.

MESEČNO POROČILO S. D. P. Z. za mesec junij 1917. o finančnem poslovanju med gl. uradom in krajevnimi društvi.

Table with 3 columns: Društvo št., vplačalo, izplačano. Lists various districts and their financial contributions.

naznanjam, da so tiskovine "Certifikati" pošle, zaradi česar bo izdelanje certifikatov v mesecu juniju vposlanih prošenj nekoliko zakasnelo. Vsi kandidati, za katere niso dr. tajniki prejeli obvestila o odklonitvi, so sprejeti in dobe certifikate, čim bodo tiskovine dotiskane.

Društva, katerih imajo kaj pravil v društveni zalogi, so naprosena, da vpošljejo po nekaj izvodov v gl. urad, tako da se more vstrajati z njimi do časa, ko dobimo nove. V gl. uradu je namerič tudi zaloga pravil popolnoma pošla.

S sobratskim pozdravom Blaž Novak, tajnik.

ANARHIJA V ARIZONI. (Konec s 4 strani.)

prizorjena le v ta namen, da se skruši stavka. Nihče ni iskal "zarnikov" in "špionov"; kdorkoli bi bil hotel skebati, se pravi nič drugega, kakor skebati — ne bi bil lahko "nezaželjen mešan", pa bi bil lahko ostal v mestu in živ krst mu ne bil nič dejal o zarotništvu in špijonaži.

Deportirani delavci so potem prebili pravi križev pot. Za hip, ko to pišemo, še ne vemo, kako se je zaključila vsa reč. Vemo le toliko, da so jih vozili semintja, dokler jih niso v Hermanas, N.M., postavili na tla, kjer jih je stražil šerif W. C. Simpson iz okraja Luna s 50 deputiji. Razuntega je bila tam kavalerijska četa, da bi preprečila kakšen nered.

Governer Lindsay je brzojavil predsedniku Wilsonu, da naj vzamejo zvezne oblasti stvar v roke; preskrbe naj ljudem hrane in skrbje za red. V brzojavki pravi: "Ljudje so in mnogo jih je med njimi, ki niso od večeraj še ničesar pokušili".

S stavkujočimi delavci je bil deportiran tudi odvetnik W. B. Cleary, ker se je bil zanj potegoval. V Hermanas je v nagovoru dejal: "Storite, kar morete najboljšega v tej situaciji. Prišli bodo boljše časi. Sedaj se bojujemo za svoje pravice, svet bo pa kmalu spoznal, da so vsi ljudje bratje".

Neki govornik izmed delavcev je dejal: "Ne brigamo se za vlado in za evropsko vojno, ampak boljše plačo zahtevamo. Kot ljudje hočemo živeti, ne pa kot divje živali".

Izkazalo se je, da je mnogo delavcev imelo registracijske karte in da sploh ni nobenega znamenja, da bi imel štrajk kakšen drugačen namen, nego pravijo delavci.

Predsednik Wilson je brzojavil governerju Arizone sledeče: "Vojni tajnik je naložil generalu Parkerju, naj takoj odpošlje oficerje v Arizono, da poročajo o ondodnih razmerah glede na sodelovanje za vzdrževanje reda. Medtem bi Vas rad spoštljivo upozoril na veliko nevarnost, ki tiči v tem, če vzamejo mesečni postava

Brez odnehanja — za republiko.

(Konec na 5. strani.) Če se "S. S." ne poteguje za kronane glave, za kralja Petra ali Pavla, bi vendar lahko naravnost povedal: Ne maramo kralja! Ne maramo cesarja!

Toda kadar mi to pravimo, nas aspada. Za kako neumne nas pa ima, če misli, da ne razumemo tega!

Mi nismo prišli danes na svet in vidimo, kakšen je položaj. Jugoslovani v Avstriji se bojujejo danes — seveda po sili — na strani Avstrije. Na drugi strani je edina Srbija, ki prihaja za naše združevalce v poštev, in Srbija je kraljevina. Ako se pripusti nadaljni razvoj — v slučaju zavezniške zmage — na sedaj vidni podlagi, tedaj se pridružio ostali jugoslovanski kralji Srbiji, balkanskemu "Piemontu", in njen vladar postane vladar vseh Jugoslovanov.

To pa pomeni de facto Veliko Srbijo, pa naj se uganja z besedami kakoršnakoli igra.

In prav tega nočemo. In zdaj je čas, da to pòvemo, ne pa kadar imamo že kralja na tronu.

Nočemo, da nas kam pridružio, ampak združiti se hočemo z vsemi Jugoslovani. To je razlika in še prav velika.

Da se povsem natančno razumemo: Nočemo aneksije kot sad vojne, ampak revolucijo hočemo. To se pravi: Kar je danes, se konča, izbriše, in nekaj popolnoma novega stopi na njegovo mesto.

Brez tega ne bi mogel biti proces drugačen, kakor da nas vse skupaj oddajo Srbiji. Prvič je to aneksija, drugič pomeni to nadaljevanje srb-

skega kraljevstva, le s to razliko, da se raztegne kraljeva moč tudi na nas. Mi pa hočemo belo polje, na kateri si narodi po svojem svobodnem spoznanju začrtajo zemljevid nove Jugoslavije. Bojujemo se pa za to, da ne bo ta Jugoslavija ne kraljevska, ne cesarska, da ne bo ne srbska, ne hrvaška, ne slovenska, ampak zagotovljena skupnost vseh.

Če pripoveduje S. S., da je za Jugoslavijo treba boj in žrtve, tedaj morajo tisti, ki se bojujejo in žrtvujejo, tudi vedeti, zakaj to delajo. Če se jim pa pravi: Vi se le žrtvuje in bojujte, nič ne de, če upognete potem hrbet pod peto kakšnega veličanstva, je to nepošteno. To bi bilo prav tako, kakor če bi vabili delavce v kakšni tovarni na štrajk, pa bi jim rekli: "Zakaj da štrajkate, bojte se izvedeli, kadar bo končano."

O boju in žrtvah se homo že še pomenili, ker se repenči "S. S." tako, kakor da doprinaša en kdove kakšne žrtve, drugi se pa menda le maste ob pečenih puranin. Vojna sama nalaga tudi našim rojakom v Evropi in v Ameriki toliko žrtv, da je tako provokatorično pisanje popolnoma neumestno.

Ali kar bi "S. S." rad, je to, da naj postane ekspozitura vlade kralja Petra, oziroma srbškega regenta Aleksandra. To pa odklanjamo, ker ne služimo nobeni, absolutno nobeni vladi na svetu, ampak jugoslovanskemu ljudstvu in s tem implicite ljudstvu vseh dežel.

Da se "S. S." ne more postaviti na enako stališče, nam je popolnoma razumljivo. Nas pa nič ne veže, da bi se preselili na njegovo stališče.

UTRINKI.

Iz Budimpešte poročajo čez Amsterdam, da je grof Michael Karoly, vodja takozvane neodvisne ogrske stranke, v svojem govoru v ogrskem parlamentu dejal:

"Glavna točka sedanje krize v Nemčiji je vprašanje miru. Vsakdo v Nemčiji si želi miru, ni pa dovolj hrepentni po njem. Narod mora kaj storiti, da ga doseže. Grof Černin, avstro-ogrski minister za zunanje zadeve, je odkrito povedal, da smo za mir brez aneksij. Edele, glavnih pogojev miru je demokratiziranje vsake dežele."

V debati je govoril tudi grof Jubins Beek, ki je dejal: "Nobenega vojnega vprašanja ni, ampak vprašanje miru imamo. Mir mora biti časten in zagotoviti mora ogrske meje in neodvisnost Ogrske."

Kadar govore ogrski opozicionalci o politiki, je tako, kakor da govori delfijski orakel. O njihovem brepenjenju po miru je tem manj dvomiti, ker se kaže nova ruska ofenziva zelo uspešno, in če se nadaljuje tako, kakor se je pričela, prihajo prav lahko kozaki na ogrsko ravnino. To pa iz mnogih razlogov tudi grofa Karolyja ne bi veselilo. Zato je velikodušno za mir "brez aneksij."

To bi se lahko smatralo za napredek, zakaj v začetku vojne se na Ogrskem ni tako govorilo. Aneksija Srbije ali pa vsaj velikega dela Srbije je bila takrat gotova stvar. Spor je bil le v tem, da je hotela Avstrija Srbijo zase, Ogrska pa zase. Danes torej madjarska opozicija ne išče aneksij. Ali s tem vendar oddale ni vse povedano. Ogrska namreč neče le ohraniti svojih dose-danjih aneksij, ampak jih hoče še utrditi. Baron Beek je nekaj govoril o zavarovanju ogrskih meja. Kaj smatrajo madjarski grofi in baroni za ogrske meje?

Vsa Avstrija in vsa Ogrska ni nič drugega, kakor kup aneksij. Kar se tiče Ogrske, pa hoče izvršiti nove aneksije, tudi če monarhija v celoti ničesar ne osvoji. Vsa tendenca ogrske politike gre očitno za to, da spravi Hrvaško in Slavonijo še bolj pod madjarsko oblast. Tekom vojne so pa nastopile madjarske stranke se bolj odločno kakor prej za zahtevo, da se pripoji tudi Bosna-Hercegovina in povrh še Dalmacija Ogrski.

To pa nikakor ni mir v zmislu načel, ki jih je razglasila ruska revolucija in madjarski nacionalistični grofi in baroni, naj stoji v vladnem ali v opozicionalnem taboru, se bodo že morali naučiti nekoliko več prave politike, kadar se bo sklepal mir.

Gruška "Tagespost" je pred otvoritvijo avstrijskega parlamenta pisala: "Teško je ohraniti v tem nervoznem času mirno mišljenje, z lasti sedaj, ko se znova začne ustavno življenje v Avstriji. Vse zapreke, ki so dolgo časa zadržavale mase v pokretu, se bodo odstranile. V prvi vrsti je treba pokazati sovražnikom, da ni samo Nemčija močna država, ki zna, kar hoče, temveč tudi Avstrija, o kateri govore nasprotniki, ki ni v stadiju skliceati parlamenta, ker bi se v tem trenutku pokazalo, da nima pravice do obstanka. — Avstrija je dala v tem važnem trenutku besedo svojim narodom. Parlament mora podati dokaz, da bo postala Avstrija pod vodstvom Nemcev močna država in da ima dovolj moči, da izvrši svoje volje."

Prvi dogodki parlamentarnega življenja so, žal, dokazali, da je še mnogo parlamentarev, ki ne razumevajo splošnega mnenja prebivalstva ta vlada tudi svojim interesom najbolj poslužila z radikalnim korakom: vzame naj bdkrene rudnike, ki so zanjo sedaj res skrajno važni, privatnim kapitalistom iz rok in naj jih sama upravlja, pa bo kmalu konec takih homatij. Anglija je sedaj zaveznica Amerike; v Washingtonu so se od ne učili, kako naj se varujejo napač, ki jih je delala Velika Britanija tekom vojne. Zakaj se ne bi tudi naučili, kako je Anglija uredila svoje industrijalne razmere?

Tam so v prenegorovih spoznali, da je najbolje, če jih ima pod svojo kontrolo, je spoznala, da se z delavci prav lahko izhaja. Seveda se Lloyd George ni ženiral, ampak je zahajal naravnost k delavcem na seje in se z njimi posvetoval, kako je treba urejevati reči. Ako je bilo to mogoče v Angliji, ni nobenega razloga, da ne bi šlo v Ameriki. Le nekoliko eneržije, katere se ne manjka proti delavcem, bi bilo treba vnašati tudi proti kapitalistom.

ko, kakor bi bilo treba. Parlament bo sposoben za delo, ker mora biti sposoben. Sposoben mora biti za delovanje, ker je ena prvih in neobhodnih nalog, da se pride do začasnega mira. To je velika naloga, katero bo treba izvršiti v interesu države, njenih zaveznikov in v interesu prebivalstva."

Kakor je videti, se je "Tagespost" precej zmotila.

Sarajevski "Hrv. Dnevnik" javlja: "Reška policija je prešla 1. maja v državne roke ter je mestna policija prenehala obstojati; nekateri posli, katere je upravljala doslej mestna policija, so ostali tudi še nadalje pod kompetenco magistrata kot upravne oblasti prve inštanice."

Poročilo iz Curiha pravi: "V avstrijskem parlamentu je nastala velika razburjenost, ko je bivši češki minister poslanec Josef Prašek izjavil, da se ne obrača sovražstvo vsega sveta proti Avstriji, ampak proti Nemčiji, in da bi se morala Avstrija ločiti od svoje zaveznice. 'Kako naj dosežemo mir, je vprašal, če vztrajamo na strani Nemčije? Ali naj žrtvuemo vse svoje interese nemškemu imperializmu? Ali se moramo še nadalje podvreči nemškemu militarizmu, ki nas je potegnil v to vojno?' — Govornik je dejal, da so bili češki poslanci zato vrženi v ječo, ker so delali za zvezo Avstrije z Rusijo in Francijo; če jih je zato mogoče internovati izdajalec, tedaj so izdajalec vsi Čehi, ki mislijo enako."

Angleška vlada je naznanila ruski, da je pripravljena razpravljati z njo o ruskih mirovnih pogojih in svoje uravnati po njih. Ruska proviziorna vlada je tudi dosegla, da se sklicje v Parizu vojno posvetovanje vseh zavezniških vlad, na katerem se bo razpravljalo o grškem vprašanju in o ljudskem glasovanju o bodoči vladni obliki v okupiranih deželah.

Amsterdamsko poročilo londonskega Exchange Telegrapha pravi, da je avstrijska vlada po vseh avstrijskih socialističnih časopisov odklonila ponudbo dr. Friedricha Adlerja.

To poročilo je zagonetno, ker je pred kratkim brzojav poročal, da je bila smrtna kazen izpremenjena v dosmrtno ječo. Mogoče, da je bila uvedena kakšna akcija za popolno pomilostitev in da je ta odklonjena. Da bi bila avstrijska vlada v sedanjih razmerah dovolj pogumna za izvršitev smrtne obsodbe, se nam ne zdi malo verjetno.

Poljski člani nemškega rajstaga so po vsteh iz Kodanija interpelirali kancelarja Bethmann Hollwege — še pred njegovo demisijo seveda — zaradi deportiranja poljskih mož in žensk. Na tisoče Poljakov je bilo po sili prepljanih v Nemčijo, kjer morajo delati za Nemece.

Bethmann Hollweg ni odgovoril na interpelacijo, ko je bila vložena. Sedaj mu ni treba več odgovarjati, ker ni več kancelar. Najbrže bodo pa poljski poslanci interpelirali tudi novega kancelarja.

Berlinski časopis "Lokal Anzeiger" je bil na nedoločen čas po nalogu vojaške oblasti potlačen. Vzroki niso bili objavljeni, misli se pa, da se je tako zgodilo zaradi napada na grofa Čerina in na avstro-ogrsko politiko.

Dopisi.

Conemaugh, Pa. Cenjeno uredništvo!

Od kar so Zednjene države proglasile vojno Nemčiji, silimo vedno klie: "V vojnem času smo. V vojni za demokracijo in proti avtokraciji." Da je vojna v resnici za demokracijo, dokazuje to, da je bilo že na stotine oseb aretiranih, ker se niso dale registrirati, drugih zopet, ker so nasprotovali konskripciji in tretji, ker so se drznili citirati konstitucijo Z. D. Pa to nič ne de, ker je to nekaj navadnega pri tako velikem podjetju, kot vojna — vojna demokracije. Ali mir bo kmalu zavladal med nami, popom in dolgotrajen demokratičen mir. Tiste pa, ki niso za tak mir, je treba postaviti na varno, da nam ne bodo mogli napote delati pri našem vzvišenem delu. In to se že vrši. V dokaz za to so nam številne osebe v raznih zaporih, kamor so bili poslani samo za to, ker so se drznili bolena metati na pot, ki vodi k demokraciji in miru.

Med temi osebami je precej socialistov I. W. W. istov in celo anarhistov, celo miss Gildman in nje tovariš Berkman. Slednja morata biti precej premožna, ker bosta morala plačati povrh zapora še vsak deset tisoč dolarčkov, in obenem zgubita svoje premoženje "Mother Earth". Da bo pa pot k demokraciji še lepša in krajša, se je prepovedalo po pošti razposiljati najmanj deset socialističnih in radikalnih časopisov, pisanih v angleškem jeziku. But we should worry, saj znamo kranjsko!

Za mir smo tudi člani soc. stranke, ne ravno vsi, ali deset proti enemu pa smo vendar in to je lepa večina. Če se ne bo zdaj manjšina podala, bo dobro, če se o tem sporoči kajzerju, da počje sem nekaj zepelinov, jih spolni z našimi revolucionarji in jih da odpeljati v avoj "fatherland", ker prav gotovo potrebuje velikih in bojevityh duhov v svojem kraljevstvu.

Titi pa, ki so bolj miroljubneza značaja, bodo ostali doma in lepo mirno delali po svojem planu naprej. Socialisti v Cambria Co. smo se že zavezali, da podvojimo članstvo organizacije v prihodnjih šestih mesecih. Tekma se je začela s prvim julijem in se konča z 31. dec. Prav lepo prilož za ojačati svojo stranko imamo Slovenci v Conemaugh. Naš soc. klub je najstarejši v tej County in ima le okoli dvajset članov, kar je gotovo obžalovanja vredno. Res je, da se ni zadnji dve leti dosti agitiralo za nove člane, vseeno, v naselbini je dosti zavednih rojakov, da bi imel klub lahko sto članov.

Tovariši delavci! Živimo v času svetovne vojne in velikih fundamentalnih sprememb človeške družbe. Še nikoli niso socialisti imeli toliko vpliva na svetovna vprašanja, kot sedaj in njih moč raste od dneva do dneva. Največja država na svetu — Rusija — je takorekoč v socialističnih rokah. Ona je, kot velikan z bičem v roki, ki kritiska na druge vlade, kot na trnoglave paglavce. Strie Sam ji mora kimati in pritrjevati, kar želi. In če se človek zaveda pomena te reči, mora pripoznati, da je čas za socialiste prišel in je tukaj. Zbrati je treba vse moči skupaj in združiti se v veliki delavski armadi — socialistični stražki. Delavci, potrudite se in pristopite v stranko.

Prihodnja seja kluba bo v nedeljo 22. t. m. ob devetih zjutrah. Sodrugi, bodite točni, ker takoj po naši seji se vrši seja okrajne lokalne stranke.

F. Podboj.

Cleveland, O.

Kot povsod, tako smo se tudi tukaj pri nas v Clevelandu začeli zanimati za svojo lastno združeno trgovino; v ta namen so bili oklicani že trije shodi, kjer se je razpravljalo, kako in na kakšen način bi se dobila najboljša podlaga, in da se ne bi tako zgodilo, kot se je zgodilo prvič. Rezultat teh shodov je bil ta, da se je izvolil odbor za sestavo proviziornih pravil, ki bodo predložena vsem tistim, ki so dali svoje podpise, in ki jih bodo dali, da postanejo delničarji "Delavske združne zveze".

Rojaki delavci! Katerega izmed vas veseli postati delničar "Delavske združne zveze", naj pride v nedeljo popoldan v prostore, kjer zboruje Slov. soc. klub, to je na: 5607 St. Clair Ave. in vogal

IZ GLAVNEGA URADA S.D.P.Z. NAZNANILO. Conemaugh, Pa., 10. julija. Krajevna društva S. D. P. Z.

E. 55. St. Tam boste dobili vse informacije glede zveze, predložena vam bodo tudi provizorična pravila, o katerih boste lahko tudi sami izrekli svoje mnenje.

Stranka

Tajnikom Jugosl. klubov na znanje. Tajniki, ki so dobili od okrajnih ali državnih tajnikov pole za nabiranje obrambnega fonda, naj te pole zadržijo in naj ne zbirajo novecv tako dolgo, dokler ne dobe enakih pol iz urada tajništva J. S. Z. Kajti vse te pole in novece je poslali gl. tajništvo J. S. Z. in nikamor drugam, ker gre del te svote za iste namene v blagajno J. S. Z.

JUGOSLOV. SOCIALISTIČNIM KLUBOM NA ZNANJE.

Glavni odbor J. S. Z. je na seji dne 14. julija t. l. pretelesnelo resolucije in predloge, ki se tičejo cepitve J. S. Z. in izključitve posameznih članov ter prišel po daljši razpravi do zaključka, da se vse tozadevne resolucije suspendirajo. Ker ni mogel najti drugega izhoda, je sprejel v načelu predlog, da se Zveza razdeli zopet v avtonomne sekcije, ki naj imajo skupnega tajnika. V to svrhu je izvoljen odbor treh, ki bo izdelal iniciativni predlog za splošno glasovanje.

V ta odbor so izvoljeni sodrugi Kristan, Horvat in Žičič. Toliko klubom na znanje, da se vedo ravnati.

Gl. odbor J. S. Z.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J.S.Z.

dne 12. aprila 1917.

Navzoči so Horvat, Šava, Hlinič, Sim. Kaučič, Godina, Žičič, Petrič in Mavrič. Odsotni so Ekonomoff in Kirin. Od urednikov sta navzoča Kristan in Cvetkov. Konferenčni odbor za Wisconsin zastopa Stepih. Predseduje Žičič, zapisnik vodi Mavrič, ki je izvoljen za stalnega zapisničarja.

Prečita se dopis kluba št. 61, v katerem vprašuje za pojasnilo glede sodr. Kirina, ki je na potovanju in ne more prisostvovati seji gl. odbora in ako more mesto njega poslati drugega člana. V tem oziru se zaključilo, da ima v službi, da je kak član iz države odsoten, njegovo mesto zavzeti tisti, ki je dobil na splošnem glasovanju za njim največ glasov.

Prečita se dopis tajnika Jugosl. del. tisk. družbe, ki izdaja Proletarca, v katerem želi pojasniti, če J. S. Z. podari ali želi povrnitev novecv za 9 delnic, ki jih ima J. S. Z., da je mogoče čimprej izvršiti razpust korporacije. Zaključeno se, da se delnice podarijo slov. sekciji, ki je na delu, da se korporacija čimprej razpusti.

Na dopis iz kluba št. 86, v katerem vprašujejo, če se dovoli sodr. Plavičev prestop v klub št. 147, ker je bil pod neko obtožbo, se zaključilo, da se prestop dovoli, če se izkaže, da se obtožbe neosnovane, sicer pa da se izključi.

Prečita se izjave in resolucije klubov št. 6, 22, 35, 61 in resolucija sodr. Šava, člana gl. odbora, in ker se gl. odbor ne strinja z vsebino raznih predloženih resolucij, se sklene, da se objavi v naših glasilih ter prepusti, da članstvo samo sodi o njih.

Prečita in na znanje se vzame izjava kluba št. 20, v kateri naznanjajo, da so izključili M. Čuka.

Kot pomožni tajnik ostane nadalje T. Cvetkov.

Zaključek seje.

F. Mavrič, zapisnikar.

Cleveland, O.

Pozivljajo se vsi člani slovenskega socialističnega kluba št. 27, da se gotovo udeležijo redne seje v nedeljo, dne 22. t. m. ob 9. dopoldan v klubovnih prostorih.

Vsi dopisi za klub št. 27 naj se pošiljajo na moj naslov: A. Bogataj, 7504 St. Clair Ave., Cleveland, O.

OBVESTILO.

Radley, Kansas.

Obveščajo se vsi J. socialistični klubi v Crawford Co., drž. Kans., da se bo vršila skupna konferenca dne 22. julija 1917 ob 2. dopoldan v naselbinu Frankin, Kans. Torej je dolžnost vsakega sodruga in sodružice, da se udeleži te skupne konference, ker gotovo bo prišlo do važnih razprav. Torej je potrebno tudi, da se udeležimo v obilnem številu.

John Goršek, konf. tajnik.

NAZNANILNO IN VABILO.

W. Frankfort, Ill.

Na zadnji klubovi seji v W. Frankfort, Ill. št. 188 smo sklenili, da se vrši izredna socialistična seja na dan 22. t. m. ob 1 1/2 pop. v halli na West Mine St. zraven "Banka". Ukreniti imamo, kdaj bi dobili socialističnega govornika, bodisi tudi v hrvatskem jeziku. Shod bi se vršil v Johnston City, Ill. in W. Frankfort. Vabljeni so vsi sodrugi in sodružice iz okolice, Orient in Johnston City ter vsi vpisani in nevpisani Slovani.

Redna klubova seja se vrši vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan.

Frank Pergar, tajnik.

LISTU V PODPORO.

Matija Arnold, Herminie, Pa. \$1.00. — Slovenski soc. klub št. 10 v Forest City, Pa. \$10.00. — Steve Kopriva, New Derry, Pa. 30c. — Ant. Zunk 50c, Dnd. Krvanja 25c, Ant. Rahne 10c, Frank Loeman 25c. Vsi v Herminie, Pa. Fr. Kovač, Wyano, Pa. 25c, John Frank, White Walley, Pa. 50c, Jos. Britz, Export, Pa. 50c, Jos. Ulčar, Canonsburg, Pa. 50c, Ant. Mihelič, Glencoe, O. 25c. Skupaj \$3.10 in poslano po Frank Stegovec, Joffre, Pa. — Andrej Furlan \$1.00, Louis Pečenko \$1.00, Oba v Cleveland, O. Vsega \$ 16.40 Zadnji izkaz 132.58 Skupaj \$148.98

LISTNICA UREDNIŠTVA.

J. S., Moon Run, Pa. Vaš dopis je popolnoma nerazumljiv. Če mi ne spoznate, kaj hočete z njim povedati, tudi čitatelji ne bodo. — South View, Pa. Prihodnjič.

Mnogi socialisti in voditelji strokovnega delavstva agitirajo, da vlada uvede tudi konskripcijo za bogastvo, obena groze tudi splošno stavko.

J. C. Walters, predsednik strokovnih organizacij, ki so združene v Tradesand Labor Congress of Canada, pravi:

"Trdno sem prepričan, da najboljši patriotično služimo svoji deželi, svoji materinski deželi in našim zaveznikom v tem boju, da ohranimo našo svobodo in demokracijo, da istega dne, ko stopi v veljavo konskripcija za človeško moč, ne dela noben delavec v Dominionu za dobiček privatnih izkoriščevalcev, ampak da svoje delo le narodu in narodu samemu, da lahko prvi minister izvede svojo obljubo in uvede konskripcijo bogastva skozi delavce.

Izjava zaključuje s tem, da je potrebna konskripcija človeške moči in bogastva za obrambo dežele.

Socialistični kongresnik Meyer kongres, ki zahteva, da glavni poštar Burleson poroča o pogazjenju nekaterih socialističnih listov, ki so bili pogazeni po zakonu o špijonazi z dne 15. junija.

Meyer London si je za resolucijo zbral potrebni material, ki ji dal potreben parlamentarni krog, da jo je nemogoče kar menični tebični položiti na mizo. Če je zborniški odsek ne more rešiti do koncem tedna, tedaj jo reši zbornica.

Londonova resolucija zahteva imena vseh listov, okrožnic, tiskovnih itd., ki so bile zaplenjene po špijonskem zakonu. Zahteva, da se zbornici predloži vsa korespondenca med poštnim departmetom in lokalnimi poštnimi oblastmi z ozirom na izvrševanje cenzure po špijonskem zakonu. Zahteva, da se za vsako publikacijo navedejo vzroki posebej, zakaj je bila zaplenjena.

Lastniki pogazjenih listov so pripravljani, da pridejo v Washington in povedo pred kongresnim odsekom, kako so bili njih listi uničeni.

Akeija kongresnika Meyer Londona povzročil, da pridejo dejstva o potlačanju listov v najširšo javnost. Z zadevo se bo pečal kongres in če zborniški odsek zaslusil še izdajatelje, kateri so pri volji priti v Washington bodo najmanjši detajli znani javnosti, ker pridejo izpovedi v zapisnik.

Zagovorniki Rene Mooneyjeve v znanem procesu v San Francisco, so pozvali tri priče, da ovržejo izpoved dveh glavnih prič državnega pravdnika.

Priče so: Walter Peterson, policijski nadelnik v Oakland, inspektor William Smith in J. Stout, krojač.

Pričali so, da jim je Mrs. Nellie Edeau, šivilja v Oaklandu, povedala, kaj je videla usodepolnega dne v San Francisco, ko je počila bomba pri demonstraciji za vojno pripravljanje. Toda njena izpoved pred vojnim sodiščem je v nasprotju z izpovedjo, ki jo je napravila napram njim.

Inspektor Smith je jasno in določno pričal, da Mrs. Edeau ni mogla spoznati Thomas Mooneyja in Warren K. Billingsa, ko jo je kmalu po eksploziji spremlj v ječo v San Francisco. Smith je pričal, da mu je Mrs. Edeau odločno dejala, da Mooney in Billings nista onadva človeka, ki ju je videla na vogalu Stewartove in Marketove ulice s črnim kovčgom pred eksplozijo.

Mrs. Edeau je pričala za državnega pravdnika, da je videla Mooneyja, njegovo ženo in Billingsa blizu 721 Marketove ulice z rjavim kovčgom.

Iz Herminie, Pa. poročajo: V premogokopih premogarske družbe "Westmoreland Co." je izbruhnul štrajk. Delavci so se organizirali v "United Mine Workers of America" in zahtevajo, da družba pripozna to organizacijo. Obljubila nam je takoj "Run of Mine" toda organizacije pa še ne mara pripoznati. Torej — ne skebati!

Westinghouse družba v Pennsylvaniji išče 1000 delavcev, ki so pripravljeni podpisati pogodbo, da gredejo delat v novo tovarno in ostanejo v tej tovarni zaprti deset mesecev, da izdelajo neko bojno sredstvo, ki je tajnost. Delavcem, ki so jih vprašali, če sprejmejo delo, so povedali, da bodo delali na silovito učinkujočem bojnem sredstvu, ki mora ostati tajnost, dokler vlada ne dovoli, da postane javno znana reč. Bojno sredstvo bo znano do tega časa le onim, ki ga bodo izdelovali. V tovarni bodo dolevcem na razpolago vsakovrstna razvedrila, le dovoljeno jim ne bo zapustiti tovarne.

Plača bo dvojnja, kot jo dobe sedaj, poleg dobe še nagrado. Sprejeti bodo le taki delavci, katerih so prepričani, da so zanesljivi in niso izdajalec. Uradniki Westinghouse družbe nočejo govoriti o stvari. Nekateri ugibajo, da je najbrž ena najmuvejših iznajdb Thomas Edisona.

J. G. Phelps Stokes, ki je s svojo ženo izstopil iz sedanje socialistične stranke in je svoj izstop pojasnil v daljšem članku v socialističnem dnevniku "New York Call", naznanja, da se v septembru vrši konferenca za ustanovitve nove socialistične stranke, ki ima za cilj politično in industrijsko demokracijo — socializem. Stokes pravi, da na tisoče volilcev pravi, da je treba nekaj več napraviti za uvedbo demokracije v industriji, kot so storile stare stranke.

Med Indijanci, ki žive na rezervaciji ob Deep Creeku, Utah, se je naselila nezadovoljnost odkar sta bila dva Indijanca aretirana, ker se nista registrirala dne 5. junija. Ko so Indijanci zapustili rezervacijo, so kradli konje in ugrožali naselnike.

Naselniki v severnem delu doline Snake so zapustili svoje domove in zbežali v mesto Baker. Po izpovedi naselnikov so Indijanci oboroženi in groze, da pridejo na vojno stezo, če ne izpuste aretiranih Indijancev. To se je zgodilo, toda Indijanci se nočejo pomiriti.

General Georg W. Goethals, zgraditelj panamskega prekopa, je obelodanil ogromen program za gradnjo trgovskih ladij. Po tem programu bodo ladje hitreje zgrajene, kot jih potapljaajo nemške potapljače.

Program so razširili. Konstrukcija 259 ladij bo kmalu izpraznila skladišča za gradnjo ladij, za katerega je bilo določenih \$750,000,000. Denman, ki je predsednik kongresnega ladjegradišnega odseka, namerava predlagati, da kongres dovoli za gradnjo trgovskih ladij nadaljnjih \$400,000,000 do \$500,000,000.

Program je sledeči: 348 lesenih ladij, ki odrinejo 1,218,000 ton vode. Troški \$174,000,000.

Za gradnjo sto lesenih ladij se pogajajo.

Sedem in sedemdeset ladij iz jekla, ki odrinejo 542,800 ton vode. Troški \$101,660,356. Te ladje so že naročene.

Z gradnjo ladij, ki jih grade za privatne lastnike in ki jih prevzamejo Združene države, zdej bite, da bodo kmalu v službi. Te ladje odrinejo 1,500,000 ton vode.

Transportni komitej bo rekviriral tudi nevtralne ladje za prevažanje blaga.

Poleg teh ladij zgrade v prihodnjih osemnajstih do štiri in dvajsetih mesecih 400 ladij iz jekla, ki bodo nosile 2,500,000 ton. Te ladje zgrade v dveh ladjedelnicah za vlado.

Prdesednik Wilson se strinja z živilsko predlogo, kot jo je v originalu predložila administracija.

Predsednik je poslal Martinu, voditelju demokratov, pismo, v katerem priporoča živilsko predlogo originalu za nadzorovanje živil, krme in kuriva. Ne strinja se pa s substitutom senatorja Goreja, ki je popačenje originalne predloge.

V pismu, ki ni bilo objavljeno, se predsednik ne dotika prohibicije. Neka vplivna oseba pa pravi, da se je predsednik na konferenci senatorjev izjavil, da se ne strinja s Smoothovim dodatnim predlogom, ki ga je sprejel senat in ki določa, da vlada kupi vse žgane pod poroštvom in plača zanj produkcijske stroške s prehitkom desetodstotnega profita.

Razoročene čebele.

Po sedemletnem neumornem studiju in mnogih brezuspešnih poizkusih so se posrečilo slovečemu amerikanškemu čebelarju L. J. Terrillu, izvesti novo pismo čebel, ki ima žela. Dosegel je svoj namen s tem, da je križal laške matice s kiperakimi troti. Terrill zatrjuje, da ima pomanjkaže skelečega orožja zelo blagodejne posledice: mirljubne nove čebelice so krepkejšega zdravja, nedovzetne za mnoge bolezni, ki decimirajo stara plemena, ter boljše nabiralke medu, ki je bolj sladak in aromatičen od navadnega.

Stoletni ljudje.

Francoski zdravnik dr. Marcel Labbe je pred kratkim objavil v listu "Minerva" spomine na razne stoletne ljudi. Tako n. pr. pripoveduje Mentellus zgodovino nekega 120 let starega moža, ki je imel še vse zobe in nenavdno goste lasce. Neki 109letni Madžar je šel 48 kilometrov daleč peš, da se je dal preiskati v biharski bolnišnici. Angleški akrobat Henry Johnson je šele v starosti 98 let opustil svoje artistično delovanje. Američan Raglon, ki je umrl v starosti 114 let, je bil srečen mož tridesetletne žene. Francoz Franc Noaille, je dosegel starost 119 let, je dobil sina, ko je slavil stoletnico svoje starosti. Lotrinski kirurg Politman se je redno vsak večer napil in je umrl, star 115 let. Anglež Brown, ki je umrl v starosti 120 let, si je izbral sledeči nagrobni napis: "Bil je vedno pijan, tako da se ga je celo smrt bala. Šele ko je imel nekega dne "mačka", je imela toliko poguma, da je prišla k njemu in ga ni več zapustila."

VARSTVO PROTI MRAZU.

Francoski raziskovalec južnega tečaja Chareot je objavil v "Information" izkušnje, katere je imel v mrzlih polarnih krajih. V varstvo obraza proti mrazu priporoča predvsem kučme iz volne, ki pušajo prost le nos in oči. S takozvanimi mazili zoper ozelbine je treba kaj previdno postopati, kajti le malo vrst teh mazil je, ki dajejo v resnici varstvo proti ozelbinam. Veliko mazil zmazne ob hudem mrazu in nevarnost za kaža postane s tem še večja. Pri rokavicah je treba paziti na to, da niso pretesne in da dovoljujejo popolnoma prosto gibanje. Pri zelo hudem mrazu ne morejo auditi rokavice iz usnja nobenega varstva, temveč se še povečajo nevarnost. Najboljša stvar za roke je muf. Če se pa nosijo rokavice, ne smejo imeti prstov ter morajo biti urezane pa načinu onih za rokobore. Za zmazle ude je uspešno le eno sredstvo, namreč drgnjenje z alkoholom. Kadar zebe človeka v noge, je to vedno znamenje slabega kroženja krvi. To slabo kroženje krvi pa ima dostikrat svoj vzrok v neprimernem obnavalu. Čevlji morajo namreč biti precej prostorni, da se more v njih noga prosto gibati in iztežati. Končno priporoča Chareot tudi pogosto kopanje nog v mrzli vodi.

Pri prehladih

Vdrgnite vrat in prsa, kakor tudi stopala s Dr. Richter-jevom

PAIN-EXPELLER

Učinkuje takoj olajljivo in prijetno. Jedno pravi s varstveno znamko sidra. 25c. in 50c. v lekarnah in naravnost od F. AD. RICHTER & CO. 74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Idilno milo.

Milo za toaleta, obraz ali kopelj mora vsebovati sledeče kakovosti: Biti mora čisto, zdravilno, antiseptično in nerazdražljivo.

Severa's Antiseptol

je antiseptična tekočina za notranjo in zunanjo rabo. Rabi bi ga morali vsak dan kot ustno izpiralo, grgalo in kot krajevno nadevalo. Cena 25 centov.

Severa's Foot Powder

(Severov Prašek za noge) je znan kot antiseptično preprežilo zopernega duha in olajšilo za potne, otake, pekoče in razpokane noge. Cena 25 centov.

Poleg teh se dobe tudi druga zdravila in toaletne pripravke izdelane in ki se prodajajo pod "Severov" varnostno znamko. Zahtevajte vedno samo Severovo pripravo. Na prodaj in karnah vsotvost. Če jih ne morete dobiti v vašem kraju, naročite jih naravnost od

Severa's Medicated Skin Soap

(Severovo Zdravilno milo za kožo) vsebuje vse to. Je izvršno za otroško kopelj in je pravi materin prijatelj. Mnogo družin ga rabi vsaki dan. Cena 25 centov.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite nam naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba \$1.00
 Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaverčnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicagških klavnice75
 Enrico Ferri: Socializem in moderna ved50
 Proletariat10
 Kdo uničuje proizvajanje v malom10
 Socializem10
 Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"10
 Kapitalistični razred10
 Prof. Wahnund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost25
 O konsumnih družtvih10
 Zadržna prodajalna ali konsum05
 Katoliška cerkev in socializem10
 Spoved papeža Aleksandra10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštno prosto.

PROLETAREC.

4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. Najnižje cene.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko cenit kot temeljni kamen poslojja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrnu pogoda: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej priinite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko. Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
 Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

Vabilo na skupni piknik

katerega priredi

Slovenski soc. klub, soc. pevski zbor "Naprej" in Slovenska "Čitalnica" v MILWAUKEE, WIS.

nedeljo, dne 22. julija t. l.

Piknik se vrši na "Kušljanovi farmi" Rawson Av. Sta. ob Chicago-Milwaukee električni železnici.

Prijatelji petja, izobrazbe, napredka in svobode so vabljeni iz velikomestnega hrupa, da pohite v zeleno naravo, kjer se vrši naš piknik.

ODBOR.

Več priganjanja.

Društvo illinojskih tovarnarjev je razposlalo svojim članom okrožnico, da jo razobesijo v svojih delavnicah. V tej zanimivi okrožnici je rečeno:

"Vsed pomankanja delavcev mora vsak superintendent, foreman in delavec priznati eno časa. Delajte prido in pazno tekmo delovne dobe. Delajte čim bolj praktično. Ne hodite v skladišče ali po orodje dvakrat, če lahko opravite enkrat. Omejite prehajanje od stroja po material. Omejite nepotrebne kretnje. Varčujte z materialom, zlasti s premogom."

S stališča gospodarstva tovarnarjev je to popolnoma razumljivo. V tem oziru jih ne bi grajali ne z eno besedo. Oni spoznavajo svoje interese, pa jih varujejo in pospešujejo, kolikor bolj jih morejo in znajo. Čas se jim zdi ugoden, pa ga izrabljajo.

Za delavce ne pomeni to, kar je v okrožnici rečeno, nič drugega, kakor pomnoženo priganjanje. Vsak superintendent in foreman bo to razumel. Za to, da se ne delajo nepotrebna pota, je bilo pač že doslej dovolj poskrbljeno. V nobeni tovarni ne vlada tak "nered", da bi hodili delavci lahko med delom cigarete kadit pod pretvezo, da gredo po orodje. Vsak superintendent se rad prikupi gospodarju in zato jaha na delavcih.

Toda tovarnarji ne morejo v svoji okrožnici naravnost reči: "Priglasite bolj!" To bi izgledalo brutalno. Tega pa ne morejo.

Namreč — izgledati nočejo brutalno. Ravnati brutalno — to je druga reč.

Pravi se v okrožnici: "Delajte prido!" Kdor zna čitati kapitalistične fermane, ve, da pomeni to: "Garajte!" Teoretično se pravi: "Delajte čim bolj praktično!" V praksi pomeni to: "Delajte, kakor da ste mašice!" Okrožni opominja: "Omejite nepotrebne kretnje!" Prav se to čita: "Pozabite, da je treba dihati!"

Vse to je, kar smo dejali, v interesu podjetnikov, ki hočejo izbrpati iz delavcev čim več in tako pomnožiti svoj profit. Zanimiva je opazka, da delajo to "zaradi pomankanja delavcev." Iz tega se mora logično sklepati, da zahtevajo od manjšega števila delavcev toliko rezultatov, kolikor bi jih dobili od večjega števila, če ne bi bilo pomankanja delavcev.

Z enako logiko bi se pa lahko vprašalo: "Koliko bodo gospodarje tovarnarji več plačali, če zahtevajo več dela, vsled česar seveda pričakujejo več dobička?"

Na to vprašanje ni v okrožnici nobenega odgovora, ker ne bi bilo to v interesu podjetnikov. Oni pa niso otrci in ne marajo delati proti svojim interesom.

Zpet se pa tukaj vidi, kako so si interesi kapitalistov in delavcev nasprotno. Kajti to spozna pač otrok, da ne more biti za delavce dobro, če napenja svoje moči za bolj kakor doslej in če ustvarjajo kapitalistom brezplačno izreden profit.

Za kapitaliste je dobro, za delavce je slabo.

Tako je povsod. Razredni interesi se križajo. In tako dolgo se bodo križali, dokler bodo na svetu razredi.

Zanimivo je tudi, da ni izšel ta ukaz v kakšni posamezni delavnici, ampak društvo tovarnarjev je izdalo okrožnico. Gospodje podjetniki nastopajo organizirano. Tudi oni imajo nasprotja med sabo, konkurirajo in njihov interesi se često križajo. Toda napram delavstvu imajo kot izkoriščevalci skupno interese in zato nastopajo skupno. Organizirajo se in organiziran boj vodijo.

Če take reči ne odpro oči delavcem, tedaj so njih mrene neozdravljive. Organizirani nastop kapitalistov mora pokazati delavstvu, da je zanj organizacija še bolj potrebna. Če spoznavajo kapitalisti skupnosti svojih interesov, jo morajo spoznati tudi delavci. Če znajo kapitalisti zapostaviti svoja nasprotja, kadar gre zoper skupnega nasprotjika, se morajo tudi delavci tega naučiti.

Delavcem mora priti do zavesti, da so razred, kakor se tega zavestijo kapitalisti. In iz te zavesti morajo izvajati logičen zaključek, da morajo voditi skupen, organiziran boj proti kapitalističnemu razredu. To je pomen razrednega boja.

Ker pa ta nasprotja ne morejo prenehati, dokler so razredi, mora voditi boj tako dolgo, dokler ne zmaga delavstvo na celi črti in doseže tako moč, da lahko odpravi razrede.

Ali ste zapazili, da vam je, ali da vam bo v kratkem potekla naročnina?

Poletne nepravilnosti drobovja.
Poletne črevesne bolezni imajo razne vzroke, ki so od male zabasnosti do resnih hudih boleznij. Zato je dobro, da se držimo čreva vedno redno. Trinerjev Elixir of Bitter Wine je za omenjeno najboljše sredstvo. Pomaga celo v slučajih, ko ne pomagajo druga zdravila pri zaprtju.

Omejeva ter uredi čreva brez griznje in oslabelosti. Tudi je najzanesljivejšo zdravilo proti glavobolu, nervoznosti, splošni oslabelosti i. t. d. Cena \$1.00. V vseh lekarnah. Pri spahnenju, pretegnjenju, oteklinah, revmatizmu, nevralgiji i. t. d. je Trinerjev Liniment najzanesljivejši. Gosp. Jos. Sihan nam piše julija 1—1917 iz Muskegon Hights, Mich. sledeče: Imel sem otekelo ramo in nisem mogel dvigniti roke. Ko mi ni pomagalo nobeden lek kupim Trinerjev Liniment; čez tri dni se mi je precej izboljšalo in čez teden dni nisem več čutil nikakih bolečin. Cena 25c in 50c po lekarnah. Po pošti 35 in 60c.

V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranečelnik.

Zdravilna preiskava brezplačno — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uroduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živati bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE EVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House"?

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzoranju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natanko preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšne slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Nadžrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicago pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled papirke ali vojske, so ji takoj priškočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnilo zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni najrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta najrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajlnih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonrov.

J. Triner
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

"Čas" je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, poučne in narodu potrebne razprave, mnogo mihih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill. v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

CARL STROVER
Attorney at Law
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3988

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornimi vrtni za izlete. Vodnjak z studenčno vodo na Martjnovi farmi je poznan po vsej okolici. Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 409 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

Oro
Prilopen po načinu, ki ga je rabil star moder menih
SOROL
se je izkazal čudovito uspešnim za krave želodec in trebuhu, bola vrat, nadohu, glavobol, izgubo teka, prehlad v glavi, itd. itd.
Prilopen za lista kompanije, ki dela glavni "Pain Expeller" staro vredno sredstvo za vrgnenje. Pameten žlovek ima eno steklenico vedno pri roki 25c in 50c v vseh lekarnah. Il pa pri F. AD. RICHTER CO. 14-89 Washington Street, NEW YORK

MODERNA KNIGOVENČICA.
Okusno, hitro in zpešno date za privatnike in društva. Sprejemo namo naročila tudi izven meje. Imamo moderne stroje. Njoge cene in poštna postrežba.
BRATJE HOLAČ,
1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

SLOVENC
pristopajte k **SLOVENSKEI NARODNI PODPORN** JEDNOTI.
Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.
Vstanjavljate nova društva. Deset članov (je) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

IVERJE.

Zadnje soboto je imela "London Post" in po njej vse ameriške časopisje vesti, da se je nemški kaiser Viljem odpovedal prestolu v prid svojemu najmlajšemu sinu Joachimu. Telegramu je bila pač dodana opazka, da ni vest uradno potrjena. Vendar je napravilo poročilo veliko vtiska. Še tisti dan je prišlo pojasnilo, da ni na stvari ne dlake resnice.

To je novo znamenje, kako previden mora biti človek zlasti v sedanjem času pri sprejemanju vesti. V Nemčiji je kritičen položaj; to je gotova reč. Ali v tej krizi je polno nejasnosti, ki jo mora vsaka nejasna vest še bolj povečati. Prav take čase, ko čaka najhujša javnost na dejstva, pa izrabljajo nekateri ljudje, da si izmisljajo senzacije, ki so brez vsake podlage.

V Berlinu so začeli bančni uradniki res bosi hoditi, da bi pomagali varčviti s kožo in da bi dali v tem oziru ostalemu prebivalstvu zgled. Berlinski kupeži z obuyali prodajajo lesene sandale, v katerih je le kapica za prste iz kože. Bančnim uradnikom se je tako poznalo, da niso vajeni hoditi bosi; stopali so baje previdno, kakor da so vsi hodniki posuti s trnjem.

Vsa stvar pač ni taka, da bi mogla vzbujati posebno razburjenje. Ampak to je: Če primanjkuje kože, mora še bolj primanjkovati mesa.

"Slovenski Narod" v Ljubljani je imel sledečo notico:

"V čudnem položaju se nahajajo mnogi Primorci — piše puljski Hrvatski List — ki so dalj časa živeli v Ameriki in ki so dobili tam državljanstvo, ki pa so s staro domovino vezani s srcem, po pokoljenju in z imetjem. Takih "Amerikancev" je v Primorju zelo veliko. Po nekaterih vaseh so imeli tudi neprilike, ker so jim nekatere občine kot tujim državljanom odrekale brano."

Oficijozna "Drau" v Oseku je imela 5. maja sledečo vest:

"Kakor javljajo z Dunaja, sta bila internirana, oziroma konfinirana narodna hrvatska poslance iz Dalmacije, dr. Ante Tresić-Pavičić in dr. Milko Čingrija izpuščena na svobodo z ozirom na skorajšnje zasedanje avstrijskega parlamenta."

"Hrvatski Dnevnik" poroča:
"Ker je nabava svinjske masti v zadnjem času popolnoma prenehala in je mesto navezano na lastno dobivanje masti, bodo dobile posamezne osebe na izkaznice za mast za dobo štirih tednov po 25 dekagramov masti (¼ kilograma)."

"Dan brez kruha je doživelo mesto Zader 25. pretečenega meseca ter je dobilo prebivalstvo namesto kruha polente. Dobro je, ako je bil samo en dan brez kruha in ako je bilo vsaj polente dovolj."

Tako poroča "Hrvatski Dnevnik".

"Slovenec" piše dne 14. maja:
"V Ljubljani se je obesila žena davčnega uradnika Viktor Bischofa z otrokom šestih mesecev. Za moža je pustila pismo, v katerem ga obvešča, da gre v smrt skupno z otrokom, ker ga ne more dojeti."

Angleški minister za Indijo J. Austin Chamberlain je resigniral. Z njim je odstopil tudi prejšnji indijski podkralj lord Hardinge. Chamberlain je bil ostro kritiziran zaradi neuspeha operacij v Mezopotamiji.

Ljubljanski listi pišejo:

"V zadnjem času vlada dan za dnevom večje pomankanje mesa. Brezštevilne porodnice sploh ne morejo priti do mesa. Več tednov so že brez njega. Velika večina Ljubljančanov je meso samo enkrat na teden. Ljubljani bi bilo treba po minimalni odredbi (18 dekagramov na osebo) dnevno 9000 kilogramov — dobiva pa na pet dni 12,500 kilogramov!"

Govori se, da bo morala poslati Kranjska več sto glav živine v Trst. Zdi se, da se bo dogodilo z mesom isto letos, kar se je dogodilo lani s krompirjem.

Trst je dobil 80 železniških voz krompirja. Ljubljano pa so neprestano tolažili, da bo tudi za njo nekaj ostalo, dokler niso končno nanjo popolnoma pozabili.

Po krompirju in mleku, katero odhaja v južna mesta, se bomo morali končno jokati tudi za mesom. Od samih solz pa tudi Ljubljančani ne morejo vzdrižati."

"Daily Mail" javlja, da je bila med šestimi zastopniki angleške vlade, ki so se sešli v Haagu z nemškimi zastopniki v zadevi vojnih ujetnikov, tudi ena ženska. To je prvič v zgodovini, da je na mednarodni konferenci pri mizi diplomatov sedela ženska. Vojna dela radikalne spremembe. Omenjena ženska je mrs. Livingston, rojena Američanka.

Prostozidarji v Italiji, ki tvorijo — kakor v Franciji — močne politične skupine, so nedavno obelodanili svoj mirovni program, ki vsebuje med drugim: Brezpogojna vrnitev Alzacije-Lorene Franciji; neodvisnost Poljske, ki se mora združiti iz vseh treh delov; neodvisnost Češke; osvoboditev in združitve vseh narodov, ki so danes pod političnim in vladnim zatiranjem Habsburžanov, s praviciami, da smejo z glasovanjem sami odločiti o svoji bodočnosti.

Mnogi listi v Rimu in "Mattino" se silno jeze nad temi pogoji prostozidarjev, ker zahtevajo brezpogojno vrnitev Alzacije, dočim hočejo, da ljudstvo v "neodrešenih deželah Avstrije" glasuje o svoji bodoči državni tvorbi. Očitajo jim, da so bolj francoski kot italijanski.

"L' Ideal Catholique," ki se smatra za poluradno glasilo francoskih katoličanov v Kanadi, je presenetil javnost s člankom, v katerem zahteva, da se bogata pokrajina Quebec na bregovih reke Sv. Lovrenca loči od Kanade in postane samostojna republika.

Ta list v družbi z drugimi katoliškimi listi v francoskem jeziku silno napada kanadsko vlado zaradi zakona, ki določa splošno vojaško obveznost. Člankar pravi, da kanadski Francozi ne marajo podpirati anglosaške vlade v Ontariju in da hočejo republiko sami zase, nakar bodo naložili davke na ves izvoz, ki plove po reki Sv. Lovrenca iz ostalih dežel Kanade. "La Croix", drugi tukajšnji katoliški list tudi napada kanadsko vlado.

Lord Northcliffe je dejal v New Yorku pri pojedini v hotelu Baltimore, da ima Anglija samo na zapadni fronti 2,200,000 vojakov, ne vteveši čet v Egiptu, Palestini, Mezopotamiji in Macedoniji.

Z Dunaja poročajo, da se cesar zelo trudi, da bi pridobil Slovence za svojo vlado. Časopisje v Pragi prerokuje, da bodo v novem ministruvstvu dobro zastopani Čehi, Poljaki in Jugoslovani. Rуска zmaga v Galiciji precej vpliva na Karla, da se tako zanima za Slovence.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je **Narodna Tiskarna**

2146-59 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebnosti kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka **F. KERŽE CO.,** 2711 South Millard Avenue. CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastoni. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V teh dnevih velike draginje
bi se moral vsakdo varovati pred boleznijo, ki pomeni velike izdatke za hišo. Poptolna resnica je v pregovoru: "Forewarned is Forearmed". Slaba prebava glavobol, zguba okusa, splošna slabost, vsi taki znaki vas opozorujejo, da iščete zanesljivega zdravnika — malo pozornosti vašim črevam, bo vam pomogo preprečiti sitne neprilike.

Trinerjovo Ameriško Zdravilno Grenko Vino
je tisto zdravilo, katerega potrebujete v takih slučajih. Isto izčisti čreva, odstrani zbrano neporabno tvarino, v kateri se rode in množe razni bacili, pomaga prebavi, povrne okus in ojači kri in želodec, ki so potem vstanu braniti se pred večino napadajočih bacilov. aZ gori označene slučaje, nadalje za neravnost, želodčne, neprilike pri ženskah ob času življenjske re-membe, kakor tudi pri premogargjih v premogarskih okrajih, itd., je priznано zdravilo za najboljšje izmed vseh enakih pripravkov. To vino je pripravljeno iz grenkih zelišč, korenin in lubja, ki imajo znane zdravilne moči in iz čistega, naravnega, močnega rdečega vina. Isto je dobro tudi za najbolj občutljiv želodec. Cena \$1.00. V lekarnah.

Trinerjev Liniment
vam prinese v hišo pravo družinsko zdravilo. Je neprepi za revmatizem in nevralgijo, je izvrsten pri ponesečen, zvijenje, oteklina, okorel vrat, itd. Je jako poživljajo, utrujene mišice po težkem delu ali dolgi hoji. Cena 25 c v lekarnah, po pošti 35 in 60c.

Trinerjev Cough Sedative
je najbolj zanesljivo zdravilo zoper prehlade, in kašelj, vost, vnetje sapnika, nadohu, itd. Cena ista kakor za lin Trinerjeva zdravila so dobila najvišje mogoče nagr mnogih mednarodnih razstavah. Zadnje nagrade: Zalajna—San Francisco, 1915, Grand Prix—Panama, 191

JOS. TRINER
kemik izdelovalec.
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago,